

*Araştırma Makalesi / Research Article***KİŞİ HAKLARININ İHLALİ DURUMUNDA İNTERNET ERİŞİMİNİN
ENGELLENMESİ#****Turan ATLI*****Özet**

Kişi hakları temel insan haklarından olup kişinin sahip olduğu değerlerin korunması amacıyla ortaya çıkmış haklardandır. Bu hakların ihlali halinde insanların hayatlarını normal bir şekilde devam ettirebilmeleri ya çok zor ya da imkânsız hale gelmektedir. Bu sebeple de kişilik hakkı ihlalleri hem ortadan kaldırılmalıdır hem de etkileri azaltılmalıdır. Hukuk düzeni bu ihlallerin önüne geçmek ve ortadan kaldırmak için önlem almak durumundadır. Bu ihlallerin gerçekteştiği ortamlardan biri de internettir. İnternette kişilik haklarının ihlal edilmesi hem çok kolaydır hem de hızlı yayılmaktadır. Bu sebeple internet vasıtasıyla gerçekteşen ihlaller için daha farklı yasal düzenlemelerin yapılmasına ihtiyaç duyulmuştur. Bu çalışmada kişilik hakkı ihlallerinin internet üzerinden gerçekteşmesi durumunda erişimin engellenmesi incelenecektir.

Anahtar Kelimeler: İnsan Hakları, Kişi hakları, İnternet, Erişim Engelleme.

**PREVENTING INTERNET ACCESS IN THE VIOLATION OF
PERSONAL RIGHTS****Abstract**

Personal rights are one of individual rights and freedoms. In the event of a violation of these rights, it is difficult or impossible for people to maintain their lives in a normal way. For this reason, personal rights violations should be eliminated and their effects should be reduced. Legal order has to take measures to prevent and eliminate these violations. One of the locations where these violations occurred is the Internet. The violation of personal rights on the Internet is easy and fast. For this reason, different legal arrangements were needed for the violations that occurred by the internet. In this study, we tried to show access blocking when personal rights violated via internet.

Key Words: Human Rights, Personal Rights, Access Blocking, İnternet.

#

Editör Kuruluna Ulaştığı Tarih: 24.6.2019**Kabul Tarihi:** 23.6.2020

*

Arş. Grv., Necmettin Erbakan Üniversitesi Hukuk Fakültesi, tatli@konya.edu.tr,
ORC ID: 0000-0001-5986-4135.

GİRİŞ

İnternet ortamında yapılan haber ve paylaşımlar konvansiyonel medya aracılığı ile yapılandır çok farklı bir seyir göstermektedir. İnternet üzerinden paylaşılan bilginin ya da verilen haberin bir anda binlerce farklı internet sitesinde yer alması mümkündür. Bu durum da internette yayınlanan bir haberin artık geri alınmasının neredeyse imkânsız olduğunu göstermektedir. Kişilik hakları ise en çok ihlal edilen haklardan olup her an ve her şekilde ihlal edilmeye müsaittir. İnternetin yapısı ile birlikte düşünüldüğünde bu vasıta ile kişilik haklarının ihlali onarılması imkânsız ve telafi edilemez zararlara yol açabilecektir. Bu yüzden internet üzerinden kişilik haklarının ihlal edildiği durumlar için 5651 sayılı İnternet Ortamında Yapılan Yayınların Düzenlenmesi ve Bu Yayınlar Yoluyla İşlenen Suçlarla Mücadele Edilmesi Hakkında Kanun ile özel bir düzenleme yapılmıştır. Kişilik hakkının ne olduğu ve kapsamı ifade edildikten sonra bu hakkın korunması noktasında hangi usullerin ve kanunların kullanıldığı araştırılacaktır. Bu şekilde internet üzerinden kişilik hakkı ihlallerinin ne şekilde meydana geldiği, hangi kanunlara tabi olduğu ve mahkemelerin içtihatlarının ne yönde olduğu tespit edilerek konu aydınlatılmaya çalışılacaktır.

I. KİŞİ HAKLARI

Türk Medeni Kanunu (TMK)'na göre kişiler ikiye ayrılmaktadır: Gerçek kişiler ve Tüzel kişiler. Gerçek kişiler bütün insanlardır. Hak ve borçlara sahip olabilen varlık olarak bütün insanlar kişi kabul edilmektedir. Tarih boyunca zaman zaman insanların hak ve borçların konusu(nesnesi) olduğu bir gerçektir. Ancak çağımızda kabul edilemez olarak görülen bu durum tarihe karışmıştır. İnsanlar hak ve borçlara ancak sahip olabilen "kişi"lerdir¹.

A. Kişilik Hakkının Tanımı ve Kapsamı

Kişilik hakkı, bireyin yaşadığı sosyal grup içerisindeki saygın yerini ve sahip olduğu kişiliğini kısıtlanmaksızın geliştirebildiği ortamı niteleyen bir kavramdır. TMK'nın 24. maddesi² kişilik haklarını bir çerçeve hüküm olarak belirlemiş ve içeriğini belirleme görevini hâkime vermiştir³. Kişilik haklarının birden fazla şekilde ve yerde düzenlenmiş bulunması kişilik hakkının bölünebilir olduğu anlamına gelmez. Kişilik hakkı bir bütündür ve farklı düzenlemelerin tamamı kişilik haklarına dahil kabul edilmelidir⁴.

Serozan'ın ifadesiyle kişilik hakkı bireyin kişiliğini meydana getiren, insan olmasını sağlayan maddi manevi değerler bütünüdür. Daha özel olarak ise kişinin yaşamı, şerefi, haysiyeti, saygınlığı, beden tamlığı, sağlığı, özel yaşamı kişilik haklarındandır. Bunlardan da özelleşmiş olarak ismi, resmi, sözü ve eseri de bu kapsamda değerlendirilecektir. Bu sayılanların kişinin en temel değerleri olduğu

¹ KILIÇOĞLU, Ahmet, *Medeni Hukuk*, Turhan Kitabevi, Ankara 2016, s.199.

² TMK madde 24: "Hukuka aykırı olarak kişilik hakkına saldırılan kimse, hâkimden, saldırıda bulunanlara karşı korunmasını isteyebilir. Kişilik hakkı zedelenen kimsenin rızası, daha üstün nitelikte özel veya kamusal yarar ya da kanunun verdiği yetkinin kullanılması sebeplerinden biriyle haklı kılınmadıkça, kişilik haklarına yapılan her saldırı hukuka aykırıdır."

³ DURAL, Mustafa / ÖĞÜZ, Tufan, *Türk Özel Hukuku (Kişiler Hukuku)*, Filiz Kitabevi, 17. Baskı, İstanbul 2016, s. 100.

⁴ DURAL/ÖĞÜZ, s. 101.

göz önünde bulundurulmalıdır. Bu sebeple de özgürlüğünün ve ekonomik bağımsızlığının dahi kişilik hakları çerçevesinde değerlendirilebileceğini ifade etmiştir⁵.

Kişilik hakkı, kişinin hukuk düzeni tarafından korunan şahsi değerleri ve bu değerler üzerinde sahip olduğu haklardır. Bu haklarını herkese karşı ileri sürebilir ve korunmasını isteyebilir. Manevi değerler, maddi bedensel değerler ve özgürlükler bu kapsamda düşünülebilir. Yaşam hakkı, sağlık ve vücut bütünlüğü, onur ve haysiyet, özel hayat, maddi ve manevi olarak kendini geliştirme hakkı gibi haklar da yukarıda bahsedildiği gibi bu kapsamda değerlendirilmiştir⁶. Yani kişiye ve kişiliğe sıkı sıkıya bağlı hakların tamamını içine alır diyebiliriz⁷. Anayasamızın ikinci kısım ikinci bölümünde yer alan kişinin hakları ve ödevleri olarak düzenlenen haklar da medeni kanun bağlamında kişi hakları niteliğindedir.

Kişilik haklarına sahip olma yönünden gerçek kişiler ile tüzel kişiler arasında bir fark yoktur. Gerçek kişilerin münhasıran sahip olduğu yaşama hakkı ve vücut bütünlüğü gibi haklar haricindeki kişilik hakları tüzel kişilerde de bulunmaktadır. Medeni Kanunumuzun tüzel kişilerin hak ehliyetlerini düzenleyen 48. maddesi de gerçek kişilere münhasıran ait olan hak ve borçlar haricinde tüzel kişilerin de hak ve borçlara ehil olduğunu ifade etmiştir⁸.

B. Kişilik Hakkının Nitelikleri

Kişilik hakkı mutlak bir haktır. Bunun anlamı kişi bu hakkını herkese karşı ileri sürebilir ve herkesten de bu hakkın korunmasını talep edebilir⁹.

Kişi hakkı bir şahısvarlığı hakkıdır ve bu sebeple ekonomik ölçüte dayanmayan, manevi değerlerin korunmasını sağlayan bir haktır. Elbette böyle olması hakkın hiçbir ekonomik değeri korumadığı anlamına gelmemektedir. Kişilik haklarına saldırının maddi sonuçları mevcut ise hakkın tazmini de kişilik hakkına dahil edilir¹⁰.

Sadece insan olması sebebiyle bireye tanınan haklar kişi haklarıdır. Bu sebeple de bu hakların başkalarına devredilmesi ve bu haklardan vazgeçilmesi mümkün değildir. Kişi kendi hakkı üzerinde dahi tasarruf sahibi değildir. Ayrıca bu haklar zamanaşımına uğramamakta, iflas masasına girmemektedir. Bütün bunlardan çıkan sonuçla da kişinin bu hakları devredemeyeceğini ve bu haklardan feragat edemeyeceğini de söylemek gerekecektir¹¹.

⁵ **SEROZAN**, Rona, “Kişilik Hakkının Korunması İle İlgili Bazı Düşünceler”, *İstanbul Üniversitesi Mukayeseli Hukuk Araştırmaları Dergisi*, yıl: 77, cilt: 11, sayı: 14, ss. 93-112, s. 93.

⁶ **ANTALYA**, Gökhan/ **TOPUZ**, Murat, *Medeni Hukuk*, Legal Yayınevi, 1. Baskı, İstanbul 2015, s. 133.; **İLKİZ**, Fikret / **GÜNAYDIN**, Barış, “Kişilik Hakları- Medyada Etik ve Yargı Kararları”, *Küresel İletişim Dergisi*, sayı: 2, güz 2006, ss. 1-15, s. 2.

⁷ **ÖZTAN**, Bilge, *Medeni Hukuk*, Turhan Kitabevi. 41. Baskı, Ankara 2016, s. 274.

⁸ **AKA**, Beyza, “Sosyal Medyada Kişilik Hakkı İhlalleri ve Hukuki Korunma Yolları”, *İzmir Barosu Dergisi*, Mayıs 2017, ss. 231-287, s. 235.

⁹ **ANTALYA/TOPUZ**, s. 135; Kılıçoğlu, s. 320.

¹⁰ **DURAL/ÖĞÜZ**, s. 103.

¹¹ **KAYA**, Mine, “Telekomünikasyon Alanında Kişilik Haklarının Korunması”, *Ankara Barosu Dergisi*, yıl:68, 2010/4, ss. 279-334, s. 280.

C. Kişilik Hakkı Çerçevesinde Korunan Değerler

Kişilik hakkı çerçevesinde korunan değerler yukarıda da bahsedildiği gibi sınırlı sayıda değildir. Bu haklardan en çok ihlal edilenlerinin tanımı yapılacak ve diğer haklara yeri geldiğinde değinilecektir.

1. Yaşam Hakkı

Yaşama hakkı öncelikle 1982 Anayasasında kişi dokunulmazlığı başlığı altında kendisine yer verilen ve kişilik hakkının en önemli unsuru olan haktır. Anayasa'nın 17. maddesinde düzenlenmiştir.

Bahri Savcı yaşam hakkını veciz bir şekilde şöyle ifade etmiştir: “Bir başka deyimle, konuyu şöyle yineleyebiliriz: Önce yaşam var idi. Bu, en temel hakkı, en temel özgürlüğü teşkil eder. Öyle ki, insanlık sıfatından çözülemez. İnsanın kendisi bile istese, ondan feragat edemez. Bu nedenle, yaşam hakkı; kişilikten soyutlanıp çözülemediği gibi, sınırlanamaz da... “Özü saklıdır. Öz'den dışarısı sınırlanabilir” de denemez. Çünkü yaşam hakkının kendisi, bir “öz”den ibarettir. Yaşam hakkı söz konusu olunca, onun “öz”ü, “içerik”i, “kapsam”ı, “şümül”ü, hep “bir” ve “aynı” şeyi deyimler. Bunların hepsi “bir” ve “aynı” şeydirler. Bu “içerik”e bu “kapsam”a, bu “şümül”e, bir yerinden, en küçük bir sınır getirilirse; “öz” bozulmuş olur; “öz” yok edilmiş olur. “Yaşam hakkı”, tek hücreli bir canlılık gibidir. Onun bir yerinin bir karışına, bir sınır getirilince, “hücrenin tümülüğü” etkilenir. Bu, bir mahvolma etkilenmesidir. Başka haklarda “öz” ile özün dışında kalan bir “kapsam”, bir “şümül”, bir “içerik” düşünülebilir. Ama yaşam hakkı söz konusu edilince, böyle bir ayırım, düşünülemez, artık... “Yaşam hakkı”nda, “öz” ile “tüm içerik”, “öz” ile “tüm kapsam” eş anlama gelmiştir. Bu kavramlar, yani öz ile şümmüller, içerikler, birbirleri ile tıpkılaştırılmıştır. Öyle ki, şöyle demek gerekir: Yaşam hakkının özü, bütün içeriğini, bütün kapsamında deyimleyen bir şümül içinde anlaşılmalıdır”¹².

Vücut bütünlüğü ve sağlık hakkı da genel olarak yaşam hakkı kapsamında değerlendirilebilir. Kişinin faydasına dahi olsa rızası hilafına bu haklara yapılan müdahaleler hukuka aykırı olarak nitelenir ve bu hakka saldırı olarak düşünülebilirler. Bu haklar mutlak haklardandır. Ancak bunların mutlak hak oluşu kişinin kendi rızası ile bu haklarını ortadan kaldıracabileceği anlamına gelmez. Hukuk bu konuda sınırlamalar getirmektedir. Kişinin kendi hayatına son vermesi ya da gerekmediği halde sağlığını etkileyecek müdahalelere izin vermesi kabul edilemez¹³.

2. Kişinin Şeref ve Haysiyeti

Federal Almanya Anayasasının 1. maddesi insan onurunu konu edinmiştir. Bu maddeye göre “İnsanın onur ve haysiyeti dokunulmazdır. Tüm devlet erki ona saygı göstermek ve onu korumakla yükümlüdür” ifadesi ile insan onuruna verilen değer ve bu değere gösterilecek saygı ortaya konulmaktadır.

Bu kavramlar çerçevesi çok net olan kavramlar değildir. Şeref ve haysiyetin içinde bulunulan toplumun değerlerine göre algılandığı ve buna göre oluşturulduğu bir gerçektir. Bu sebepler

¹² SAVCI, Bahri, “Yaşam Hakkı Üzerine”, *İnsan Hakları Yıllığı*, TODAİE, sayı:1, yıl:1, 1979, ss. 17-35, s.26-27.

¹³ DURAL/ÖĞÜZ, s. 103.

toplumsal olarak kabul gören ahlaki değerler ve reddedilen değerler toplumdan topluma hatta bölgeden bölgeye değişiklik gösterebilmektedir¹⁴. Şeref ve haysiyet kişinin toplumsal yaşamının temel taşı niteliğindedir. Bu yüzden de kişilik haklarını oluşturan en önemli kavramlar olarak manevi yönden insanın omurgası gibidirler.

Kişilik hakkının şeref ve haysiyet yönünden ihlali hakaret, iftira, mesnetsiz suçlamalar ve küfür benzeri davranışlar şeklinde ortaya çıkmaktadır. Bunlar gibi birçok kişilik hakkı ihlali olması muhtemeldir. Bu yüzden tahdidi olarak bu suçları sayamayız. Ayrıca teknolojinin gelişmesi ile birlikte daha da çeşitlenen ihlal ihtimalleri de ortadadır¹⁵. İnternet kaynaklı ihlaller de çalışmamızın ana konusunu oluşturmaktadır.

3. Özel Hayat

Bir kişinin özel hayatının, sırlarının ve gizli bilgilerinin kamu tarafından bilinmesi ancak bu kişinin onayı ile mümkündür. Haricen bunun meydana gelmesi hukuka aykırıdır. Ancak bu kavramın da sınırları çoğu zaman belirsiz olmaktadır. Ayrıca herkes tarafından tanınan kişiler ile diğer kişilerin de farklı ele alındığını bilmek gerekir¹⁶. Bu sebeplerle özel hayatın gizliliği ile ilgili sorunlar her zaman net olarak çözüme kavuşturulamamaktadır.

Hayat çevresi olarak da ifade edilen özel hayat ise üç kısma ayrılarak incelenmektedir. Gizli hayat, özel hayat ve umumi (kamusal) hayat şeklinde üç ayrım vardır. Bir kişinin özel hayatı onun yakınları, dostlar ve akrabaları diyebileceğimiz kendi izin verdiği ve hayatının büyük çoğunluğunu beraber geçirdiği insan grubu ile ilişkilidir. Kişinin ailesi akrabalar ve dostlarının dahi az bir kısmının dahil olabildiği sır kısmı ise gizli hayat olarak nitelendirilebilir. Bu gizli hayata hem kendi sırları hem de başkalarının kişiye verdiği sır niteliğindeki bilgiler dahil olmaktadır. Bunun haricinde kalan hayat ise umumi hayat olarak nitelendirilmiştir. İnsanın sosyal ilişkileri, mesleği gereği kurduğu bağlantılar, sır olmayan ve herkese karşı kurulan sözler bu kapsamdadır. Yani özel veya gizli bir nitelik taşımamaktadır¹⁷.

Gizli ve özel alana karşı yapılan kişilik hakkı ihlallerinin hukuka uygun hale gelmesi için hakkı ihlal edilen kişinin rızasının varlığı gerekmektedir. Ancak bu durumda dahi kişinin rızasının boyutları önem arz etmektedir. Eğer rızayı aşan bir ihlal var ise bu durumda da kişinin hakkı ihlal edilmiş olacaktır. Politikacı¹⁸ olarak bilinen yahut iş adamı olarak tanınan kişiler ile ünlü tabir ettiğimiz kamuoyu tarafından ekseriyetle bilinen kişiler için ise durum daha farklı olmaktadır. Bu kişilerin bilgilerinin basın ve ifade özgürlüğü çerçevesinde kullanımı kamu yararı gerekçesiyle de

¹⁴ ÖZTAN, s. 279.

¹⁵ ANTALYA/TOPUZ, s. 137-138.

¹⁶ İMRE, Zahit, "Şahsiyet Haklarından Şahsın Özel Hayatının ve Gizliliklerinin Korunmasına İlişkin Meseleler", *İstanbul Üniversitesi Hukuk Fakültesi Mecmuası*, yıl: 1974, cilt: 39, sayı: 1-4, ss. 147-168, s. 148.

¹⁷ İMRE, s.149.

¹⁸ YARGITAY 4. HUKUK DAİRESİ. 01.10.2014, E.2013/18481 K.2014/12713, ...Avrupa İnsan Hakları Mahkemesi'nin kararlarında da belirtildiği üzere siyasi hüviyete sahip şahısların kendilerine yönelik sert, ağır ve hatta incitici eleştirilere de katlanmaları gerekir. Avrupa İnsan Hakları Sözleşmesi ile güvence altına alınan ifade özgürlüğünün sadece "zararsız ve ilgilenmeye değmez olarak görülen bilgi ve fikirler değil aynı zamanda rahatsız eden, şaşırtan ve gücendiren ifadelerin de bu kapsamda değerlendirilmesi gerektiği" belirtilmiş ve bu ifadeler var olmadan "demokratik bir toplum"dan söz edilemeyeceği vurgulanmıştır. <https://karararama.yargitay.gov.tr>. E.T: 12.04.2019.

meşru kabul edilmektedir. Buna rağmen belli bir sınırın aşılmasına özen gösterilmesi gereği devam edecektir¹⁹.

D. Kişilik Haklarına Yönelik İhlaller ve Korunma Usulleri

1. Kişilik Haklarını İhlal ve Kişilik Haklarına Saldırı Ayrımı

Türk Medeni Kanunu'nun 23. ve 24. maddelerinde düzenlendiği şekliyle kişilik haklarının ihlal edilmesi ikiye ayrılmaktadır. TMK'nın 23. maddesine göre "Kimse, hak ve fiil ehliyetlerinden kısmen de olsa vazgeçemez. Kimse özgürlüklerinden vazgeçemez veya onları hukuka ya da ahlâka aykırı olarak sınırlayamaz. Yazılı rıza üzerine insan kökenli biyolojik maddelerin alınması, aşılması ve nakli mümkündür. Ancak, biyolojik Madde verme borcu altına girmiş olandan edimini yerine getirmesi istenemez; maddî ve manevî tazminat isteminde bulunulamaz." Bu ifadeden yola çıkarak kişilik hakkı ihlallerinin bir hukuki işlem sonucu meydana geldiği hallede bu maddeye başvurulacağını anlamaktayız. Bu maddeye göre kişi temel hak ve özgürlüklerinden vazgeçemez ve bu hakların ve özgürlüklerin hukuka ve ahlaka aykırı şekilde sınırlandırılmasına da izin veremez²⁰.

Türk Medeni Kanunu'nun 24. maddesine göre "Hukuka aykırı olarak kişilik hakkına saldırılan kimse, hâkimden, saldırıda bulunanlara karşı korunmasını isteyebilir." Maddenin ilk fıkrasında görüldüğü üzere buradaki düzenleme sözleşme dışı kişilik hakkı ihlallerine ilişkindir. Kişilik hakkının mutlak bir hak oluşu bu hakkın herkese karşı ileri sürülebileceğini ve herkese karşı koruma sağladığını göstermektedir. Bu bakımdan bir uyuşmazlık durumunda ilk bakılacak olan korunması gereken hukuki değer bir kişilik hakkına tekabül edip etmediği olacaktır. Daha sonra ise hukuka aykırılığın varlığı araştırılmalıdır²¹.

Yukarıda bahsedilen sebeplerle rızâ olsun ya da olmasın kişiliğe yönelik hareketler "kişilik hakkının ihlali" olarak nitelenir. Rızâ olmayan müdahaleleri ise "kişilik haklarına saldırı" olarak tanımlamak kanunun düzenleyiş biçimine daha uygun olacaktır²².

2. Hukuka Aykırılığı Ortadan Kaldıran Durumlar

Medeni Kanun'un 24. maddesinin 2. fıkrasında "Kişilik hakkı zedelenen kimsenin rızası, daha üstün nitelikte özel veya kamusal yarar ya da kanunun verdiği yetkinin kullanılması sebeplerinden biriyle haklı kılınmadıkça, kişilik haklarına yapılan her saldırı hukuka aykırıdır." ifadesi bulunmaktadır. Buna göre kişilik haklarına yapılan saldırının hukuka aykırılığının ortadan kalkması için dört durumun varlığı aranmaktadır:

a. Zarar Görenin Rızası

Kişilik hakları zarar gören, kişilik haklarına karşı yapılan bu müdahaleye rıza göstermiş olabilir. Bu tip durumlarda artık kişilik haklarına zarar veren kişinin fiili hukuka uygun hale

¹⁹ **AKKURT**, Sinan Sami, "Kişilik Hakkının Sosyal Medya Kullanıcıları Tarafından İhlâli Hâlinde Ortaya Çıkacak Cezaî Sorumluluğa Medenî Hukuk Bağlamında Bir Bakış", *Selçuk Üniversitesi Hukuk Fakültesi Dergisi*, cilt: 25, sayı: 2, yıl: 2017, ss. 329-373, s. 353; Aka, s. 242.

²⁰ **DURAL/ÖĞÜZ**, s. 146-147.

²¹ **DURAL/ÖĞÜZ**, s. 149.

²² **KILIÇOĞLU**, s. 323.

gelecektir. Ancak bu durumda dahi rızanın mahiyeti önem kazanmaktadır. Yani rıza hukuka ve ahlaka aykırı olmamalıdır. Çünkü bu düzenlemenin amacı kişiyi kendisinden korumaktır²³.

b. Üstün Nitelikte Özel Yarar Olması

Kişisel hakları saldırıya uğrayan kişinin bu saldırıya uğramasının sebebi ihlal edilen kişisel haktan daha önemli bir hakkın korunması olabilir. Hakkı korunan kişi üçüncü kişi olabileceği gibi kişisel hakkı ihlal edilen kişi de olabilir²⁴.

c. Üstün Nitelikte Bir Kamu Yararının Bulunması

Kamu yararı kavramı çok geniş şekilde incelenmesi gereken bir kavramdır. Ancak temel olarak toplumun üstün değerleri, inançları veya menfaatleri kamu yararı kapsamında değerlendirilmiştir. Kişilik hakları ihlal edilenin rızası olmasa dahi kamu yararı nedeniyle bu hakların sınırlanabileceği ifade edilmektedir²⁵. Ancak Medeni Kanun'da belirtilen daha üstün nitelikte kamusal yarar kavramı hak ihlallerine açık kapı bırakabilecektir. Bu bakımdan anayasada belirtilen temel hak ve hürriyetlerin sadece kanunla sınırlandırılabilmesi hak ihlallerinin önlenmesi açısından temel alınmaktadır. Sınırların belirlenmesinde ise Anayasanın 13. maddesi esas alınmaktadır. Bu maddeye göre temel hak ve hürriyetlerin özlerine dokunulamaz. Ayrıca sınırlamalarda ölçülülük ilkesi de göz önüne alınmalıdır.

d. Kanunun Verdiği Yetkiyle Kişilik Haklarına Yapılan Saldırı

Kamu kurumlarına ve kamu görevlilerine kanun tarafından verilen yetkiler vardır. Bu kişiler kanundan aldıkları bu yetkileri kullandıklarında kişilik haklarını ihlal edebilirler. Kanundan aldıkları bu yetki sonucunda meydana gelen ihlal hukuka uygun hale gelmiştir. Bu düzenleme her hal ve şartta kişilik haklarının ihlalini meşru hale getirmemektedir. Ancak kanunda kesin olarak sınırları belirlenmiş bir durum mevcutsa ve bu sınırlara uygun hareket edilmiş ise müdahale hukuka uygun olacaktır²⁶.

3. Kişilik Haklarına Saldırı Durumunda Başvurulan Yollar

Kişilik hakkına saldırıda bulunulması halinde başvurulabilecek hukuki yöntemler çeşitlilik arz etmektedir. Bu çeşitliliğin sebebi kişi hakkı ihlallerinin oluşma şekillerinin birbirinden farklılık göstermesidir. Bu nedenle hem kamu hukuku hem özel hukuk bakımından kişilik hakkı ihlalleri korunmaktadır. Uluslararası belgelerde kişilik hakları düzenlenmiştir. Kişi hakları temel hak ve özgürlüklerin bir parçası niteliğinde olduklarından insan hakları belgelerinde korunmuşlardır. Bununla birlikte anayasal olarak da kişi hakları korunmaktadır²⁷.

Türk Medeni Kanunu'nun maddeleri ile Türk Borçlar Kanunu'nun bazı maddeleri de kişi haklarının korunması için düzenlenmiştir. Kişilik haklarının ihlal edilmesi durumunda bu ihlallerin

²³ ÖZTAN, s. 284; DURAL/ÖĞÜZ, s. 150.

²⁴ ÖZTAN, s. 284; DURAL/ÖĞÜZ, s. 151.

²⁵ ÖZTAN, s. 285.

²⁶ DURAL/ÖĞÜZ, s. 152; ÖZTAN, s. 285.

²⁷ KILIÇOĞLU, s. 327.

nasıl hukuka uygun hale geldiği ifade edildi. İncelenmesi gereken bir diğer husus da kişilik hakkı ihlallerinin hangi dava türleri ile korunacağıdır.

Medeni Kanun'un 25. maddesinin 1. fıkrası kişilik haklarının ihlali halinde hangi davaların açılacağına belirtmiştir. "Davacı, hâkimden saldırı tehlikesinin önlenmesini, sürmekte olan saldırıya son verilmesini, sona ermiş olsa bile etkileri devam eden saldırının hukuka aykırılığının tespitini isteyebilir." Bu maddeye göre tespit davası, önleme davası ve saldırıya son verilmesi davası açılacaktır.

a. Saldırıya Son Verilmesi (Durdurma)

Durdurma davasında devam etmekte olan bir saldırının varlığı aranmaktadır. Ulaşılmak istenen sonuç saldırının bertaraf edilmesidir. Hukuka aykırı bir davranışın varlığı halinde saldırıda bulunan kusursuz olsa dahi bu dava ile saldırının durdurulması talep edilebilir²⁸. Bu davada amaç, hukuka aykırılık durumunu ortadan kaldırmadır. Yani hukuka aykırı fiil nedeniyle meydana gelen hukuka aykırılık olduğunda dava fiilin varlığını ortadan kaldırmayı hedeflemez. Hedef saldırı sonucunda var olan hukuka aykırılık durumunun bitirilmesidir²⁹.

Dava hakkının kullanımı daha çok şeref ve haysiyete, özel hayata ve mesleki, ticari saygınlığa yapılan ihlallerde olur. Kişinin vücut bütünlüğüne ya da yaşama hakkına müdahalelerde bu hakkın pratik olarak kullanımı nadir görülebilecek bir durumdur. Bunun sebebi genelde ihlalin anlık yapılması ve bitmesidir. Ancak ihlal devam ediyorsa bu hakların ihlalinde de durdurma davası açılacaktır³⁰.

Durdurma davasında amaç kişilik hakkı ihlali yapılmadan önce var olan duruma dönmek yani eski hale getirmek değildir. Kişilik hakkına yapılan mevcut saldırının durdurulması ve bu saldırı nedeniyle oluşacak zararların önüne geçilmesi amaçlanmaktadır. Saldırının nedenini ortadan kaldırmak da bu davanın işlevidir. Kişilik haklarının korunmasında önemli faydaları olan bu dava türü saldırının kaynağını kurutmak için çok önemli bir araçtır³¹.

b. Önleme Davası

Bir ihlalin varlığı bulunmasa dahi (ihlalin) gerçekleşeceğine dair makul emarelerin bulunması halinde (ihlalin) ortaya çıkaracağı sonuçları önlemek amacı ile önleme davası açılacaktır. Önleme davasının açılabilmesi için iki şart aranmaktadır. İlk şart kişilik haklarına yapılacak bir saldırının gerçekleşeceğinin makul kanıtlarla ortada olması gerekmektedir. İkinci şart ise kişilik haklarına yapılma ihtimali olan bu saldırının haksız bir saldırı olması gerekmektedir³².

²⁸ ÖZTAN, s. 286.

²⁹ KILIÇOĞLU, s. 379.

³⁰ DURAL/ÖĞÜZ, s. 152-153.

³¹ KILIÇOĞLU, s. 380.

³² ÖZTAN, s. 287-88.

Herhangi bir ihlal ihtimali bu davanın açılabilmesi için yeterli değildir. Ciddi bir ihlal olması gerektiği belirtilmiştir. Bir kişilik hakkını ihlal etme ihtimali bulunan kişinin bu konuda kusuru aranmamaktadır. Ayrıca zarar tehlikesinin olması da şart değildir³³.

Hem önleme davasının hem de durdurma davasının tehlike karşısında hızlıca açılması gerekmektedir. Hayatın olağan akışında bu imkân her zaman sağlanamamakta ve kişilik hakları ihlal edilmektedir. Bu bakımdan İsviçre Medeni Kanun’unda ihtiyati tedbir kurumu vasıtasıyla zararların önlenmesi öngörülmüştür³⁴.

c. Tespit Davası

Bu davanın açılabilmesi için diğer dava tiplerinden birinin açılmaması gerekmektedir. Tespit davası saldırının bittiği ancak etkilerinin devam ettiği durumlarda da açılabilir. Bu dava türü genel tespit davasının özel olarak kişilik hakkı ihlalleri için düzenlenmiş şeklidir³⁵.

Medeni Kanun’un 25. maddesi çerçevesinde ihlalin hukuka aykırılığının belirlenmesi amacıyla açıldığı gibi bu tespit bir sonucu olarak kararın yayımlanması da mümkündür. Yani kişilik haklarına basın yolu ile yapılmış bir tecavüzün varlığı halinde bu ihlalin tespiti ile birlikte kararın yayımı da talep edilebilir³⁶.

Kararın yayımlanmasını istemenin amacı, özellikle kitle iletişim araçlarının kullanılması vasıtasıyla meydana gelen ihlallerin çabuk yayılması nedeniyle. Mahkeme sadece tespit kararı verir ise bu taraflar arasında bir sonuç doğurabilir ancak halk tarafından bilinmemiş olur. Sonuç olarak da hukuka aykırı durumun etkisinin devam edeceği varsayılabilir. Bu varsayım dolayısıyla hukuka aykırılığın izale edilmesi için toplum tarafından bilinmesinin sağlanması gerekmektedir³⁷.

d. Haklı Savunma

Kişilik haklarına saldırıda bulunan kimsenin hangi dava yollarına başvurabileceği açıklandı. Bunların yanında gerekli şartlar var ise haklı savunma yolu ile de kişilik hakkı korunabilir. Kişi bu yolla bizzat saldırıyı engelleme hakkına sahiptir. Haklı savunmanın şartları TCK’da ve TBK 63. madde kapsamında ele alınmıştır³⁸.

II. KİŞİ HAKLARININ İNTERNET YOLUYLA İHLALİ VE İNTERNET ERİŞİMİNİN ENGELLENMESİ

İnternetin yaygın kullanımı ile birlikte kişî haklarının ihlalinin internet üzerinden de yaygın bir şekilde yapıldığını görmekteyiz. İnternetin bir merkezden yönetilmemesi ve internete yüklenen verilerin kontrolsüz oluşu bu tip ihlallerin ciddi oranda artmasına sebep olmaktadır. Gerek haber sitelerine yüklenen veriler olsun gerek sosyal medya aracılığıyla olsun kişî hakları ihlalleri

³³ DURAL/ÖĞÜZ, s. 153-154.

³⁴ DURAL/ÖĞÜZ, s. 154.

³⁵ ÖZTAN, s. 288; DURAL/ÖĞÜZ, s. 155.

³⁶ KILIÇOĞLU, s. 370.

³⁷ DURAL/ÖĞÜZ, s. 155.

³⁸ DURAK, Yasemin, “İnternet Yoluyla Kişîlik Haklarına Saldırı ve Hukuki Korunma”, *Selçuk Üniversitesi Hukuk Fakültesi Dergisi*, yıl: 2014, cilt: 22, sayı: 1, ss. 101-125, s. 120.

yapılabilmektedir. İnternete yüklenen verilerin hızlı bir şekilde yayıldığı da düşünüldüğünde kişilik haklarının geri dönülemez ve onarılamaz biçimde zedelenmesi muhtemel görünmektedir. Bu sebeple de kişi hakkı ihlallerinin internet yoluyla işlenmesi halinde hangi korunma yöntemlerinin uygulanacağı ayrı bir çalışma alanı olarak ortaya çıkmıştır. Bunlardan erişim engellemesini ve erişim engellemesi türlerinden biri olarak “kişi haklarının ihlali sebebiyle erişim engellemelerini” inceleyeceğiz.

İnternetin kullanım alanı, ortaya çıktığı ilk andan beri sürekli artmaktadır. Günümüzde internetin kullanılmadığı bir alan görmek neredeyse mümkün değildir. Neticede bu kadar sık kullanılan bir iletişim yönteminin bazı hak ihlallerinde araç olarak kullanılabilmesi mümkündür. Haberleşme ve ifade özgürlüğü ile özel hayatın gizliliği gibi haklar ihlal edilme riski olan temel haklardandır. Özellikle çocukların, gençlerin ve ailelerin interneti kullanan kötü niyetli kişiler tarafından ve internet üzerinden kişilik haklarının ihlal edildiği bir gerçektir. Veri transferlerinin, erişim ve paylaşım imkanlarının internet tarafından kolay, ücretsiz ve hızlı olarak yapılabildiği ve bundan dolayı kötü amaçla kullanılabilmesi ifade edilmektedir. Bu sorunlar nedeni ile hem bireyler hem de devletler internetin kötü amaçlı kullanımına karşı yöntemler aramaktadırlar³⁹.

Erişim engellemeleri düşünce özgürlüğü, düşünceyi açıklama ve yayma hakkı ve hem bilgi edinme hem de bilgiyi yayma hakkına doğrudan müdahale şeklinde sonuçlar verebilen uygulamalardır. Genel olarak İfade özgürlüğü kapsamında yer alan bu haklar Birleşmiş Milletler Medeni ve Siyasal Haklar Sözleşmesi'nin 19. maddesi ve Avrupa İnsan Hakları Sözleşmesi'nin 10. maddesi ile korunmaktadır⁴⁰.

A. İnternet Sitelerine Erişimin Engellenmesi

İnternet ortamında meydana gelen suçların önlenmesinde ya da var olan suçlarla mücadelede kullanılan bir tedbir yöntemi olarak erişim engellenmesi uygulaması yapılmaktadır. Erişim engellemesi internette ortaya çıkan hukuka aykırı işlemleri önlemek veya gidermek için kullanılan bir tedbir biçimidir. Erişim engelleme çeşitli sebeplerle web sitelerine ulaşımın engellendiği bir yöntem olarak kullanılmaktadır. Buradaki amaç ise ailenin, gençlerin, çocukların korunmasıdır⁴¹.

5651 sayılı kanunun 2. maddesinin (o) fıkrasında erişimin engellenmesinin tanımı yapılmıştır. “Erişimin engellenmesi: Alan adından erişimin engellenmesi, IP adresinden erişimin engellenmesi, içeriğe (URL) erişimin engellenmesi ve benzeri yöntemler kullanılarak erişimin engellenmesini,” ifade eder. Burada da gördüğümüz üzere erişimin engellenmesi tek bir yöntemle yapılmamaktadır.

³⁹ HENKOĞLU, Tülay / YILMAZ, Bülent, “İnternet Erişim Özgürlüğünün Kısıtlanması”, *Bilgi Dünyası Dergisi*, yıl: 2013, sayı: 14 (2), ss. 215-239, s. 216; KILINÇ, Doğan, “5651 Sayılı İnternet Ortamında Yapılan Yayınların Düzenlenmesi ve Bu Yayınlar Yoluyla İşlenen Suçlarla Mücadele Edilmesi Hakkında Kanun’un 9/A Maddesi Çerçevesinde Özel Hayatın Korunması”, *Gazi Üniversitesi Hukuk Fakültesi Dergisi*, c. XX, s: 2, yıl: 2016, ss.577-623, s. 579.

⁴⁰ DÜLGER, Murat / BECENİ, Yasin, “Türkiye’de İnternet Sitelerine Erişimin Engellenmesi Konusunda Farklı Hukuk Disiplinleri Açısından Değerlendirmeler”, *TÜSİAD*, Mart 2011, s.13.

⁴¹ KENT, Bülent, *Türkiye’de İnternet Sitelerine Erişimin Engellenmesi*, Adalet Yayınevi, 1. Baskı, Ankara 2019, s. 51.

1. Alan Adından Erişimin Engellenmesi

Alan adları⁴² internette bir internet sitesine bağlanmak için kullanılan adreslerdir. Aynı alan adı bir kere tescil edilebilir ve bundan dolayı da daha önce tescil edilmiş bir alan adını başkasının alması mümkün değildir. Alan adından erişimin engellenmesi kararı verildiğinde o internet sitesinin tamamına erişim engellenmiş olur⁴³.

Alan adından erişimin engellenmesi yöntemiyle tüm internet sitesinin erişime engellenmesi, o sitede yer alan ve suç unsuru barındırmayan içeriklerin de ulaşılmaz olması demektir. Suçta ve cezada şahsılık ilkesi ile birlikte değerlendirildiğinde ölçsüz bir yaptırım haline dönüşmesi bu yaptırımın eksiklerindedir⁴⁴.

Bir kişinin kendi adı alan olarak kullanılmış ise ve bu kişinin rızası olmadan kullanılıyorsa bu durumda kişinin adı üzerinde bir ihlal yapılmış olmaktadır. Bu durumda TMK 24, 25 ve 26/2 maddelerine istinaden kişilik haklarından olan isminin korunmasını talep edebilir. Eğer bu ihlal ülke dışında yapılmış ise bu durumda uluslararası hukukun bu konudaki hükümleri geçerlidir. Ancak ihlalin yapıldığı yer veya zararın meydana geldiği yer olarak Türkiye Cumhuriyeti hukuku uygulanır. Bir kişiye ait marka, unvan veya nitelik kullanılarak izinsiz alan adı alınması ayrıca ünlü kişilerin isimlerini çağrıştıracak alan adlarının kullanılması da bu kapsamdadır. Bu yöntem ile insanların girmek istediği web sitesi benzeri bir site yaparak kazanç sağlanabilmektedir⁴⁵.

2. IP Adresinden Erişimin Engellenmesi

IP adresinden erişim engellenmesi yönteminde web sitelerinin konumlandığı sunucuların IP⁴⁶ engellenmesi sağlanmaktadır. Yani yer sağlayıcıların IP adresleri ulaşılamaz hale gelmektedir. Burada ortaya çıkan sorun bir sunucunun IP adresinin engellenmesi durumunda sadece engellenmek istenen internet sitesi değil bu sunucudan yayın yapan bütün internet siteleri erişilemez hale gelmektedirler. Ölçülülük ilkesi ile birlikte düşünüldüğünde bu sunucuya bağlı bütün sitelerin ulaşılamaz hale gelmesi hukuka uygun gözükmemektedir. Kolay ve pratik çözüm olması sebebiyle sık uygulansa da uygun bir yöntem olmadığı söylenebilir⁴⁷.

⁴² **Alan Adı (Domain Name)**; internette bulunan tüm sayfalar bir alan adına bağlı olarak yayınlanır. Örneğin, “<https://barandogan.av.tr>” bir alan adı olup bu alan adına bağlı ayrı içerikleri olan yüzlerce web sayfası vardır. <https://barandogan.av.tr/blog/ceza-hukuku/internette-icerik-kaldirma-ve-erisimin-engellenmesi-haber-video-fotograf-silme.html>. E.T: 13.04.2019.

⁴³ **KILINÇ**, 2016, s. 599.

⁴⁴ **KENT**, s. 61.

⁴⁵ **DOĞU**, Ali Haydar, “İnternet Ortamında Kişilik Haklarının İhlali”, *KTU SBE Sosyal Bilimler Dergisi*, 2014 (8), ss. 323-341, s. 328-329.

⁴⁶ **IP Adresi (IP numarası)**; kullanıcının ev, işyeri veya cep telefonu ile internet bağlandığında kendisine verilen numaradır. IP adresi, internet bağlanan her bilgisayara sistem tarafından ayrı ayrı verilen bir nevi kimliktir. IP adresleri sınırlı olduğundan internet servis sağlayıcıları (erişim sağlayıcılar, örneğin TTNET), internete bağlanan kullanıcıya her seferinde ayrı bir IP adresi verir, kullanıcının internet bağlantısı kesildiğinde aynı IP adresi internete bağlanan başka bir kullanıcıya verilir. <https://barandogan.av.tr/blog/ceza-hukuku/internette-icerik-kaldirma-ve-erisimin-engellenmesi-haber-video-fotograf-silme.html>. E.T: 13.04.2019.

⁴⁷ **KENT**, s. 62-63.; **KILINÇ**, 2016, s. 600.

3. URL Engelleme

URL⁴⁸ adresinden içerik engelleme kişilik hakkı ihlali olan ilgili kısmın kaldırılmasından ibarettir. Hukuka aykırı yahut zararlı bir verinin sadece bu verilere özgü olarak ortadan kaldırılması sonucunu sağladığından dolayı hakkaniyet ve ölçülülük ilkelerine riayet edilen yöntemdir. Bir kişilik hakkının ihlali kanısıyla yer sağlayıcı ile irtibata geçerek suç oluşturan URL'nin kaldırılması istenebilir. Bu yöntem ile sitenin tamamının kaldırılmasının önüne geçilmiş olacaktır⁴⁹. Bu yöntemin olumsuz yönü internet hızını yavaşlatması ve maliyetli olmasıdır⁵⁰.

Erişim engelleme kararında göz önünde bulundurulması gereken en önemli ilke ölçülülük ilkesi olarak ifade edilmiştir. 5651 sayılı Kanun'un 8. maddesi kapsamında yer alan suçların oluştuğuna dair yeterli şüphe oluştuğunda ya da 9. madde kapsamında kişilik hakkı ihlali olduğu konusunda bir kanı mevcut olursa erişim engelleme kararı verilebilmektedir. Bu karar verilirken sitenin bütününe alan adından kapatılması içeriğin suç oluşturmaya kısımlarına ulaşmanın da engellenmesi anlamına gelecektir. Bu durumda ölçülülük ilkesinin aşıldığı yorumu yapılabilir. 5651 sayılı Kanun URL engelleme sistemini getirerek amacını ortaya koymaktadır. Öncelikli tercih bu şekilde olmalıdır. Bütün bir siteye erişimin engellenmesi bu uygulamanın bir tedbir niteliği oluşunu zedelemektedir. Adeta bir yaptırım niteliğine dönüşürme ihtimali doğmaktadır⁵¹.

4. Uyar-Kaldır Sistemi

5651 sayılı Kanun'un 9. maddesinin 1. fıkrasında internet yoluyla ihlallerde uyar-kaldır sistemini de devreye sokmuştur. Bu sistem demokratik devletlerde yaygın olarak kullanılan bir usuldür. İçerik sağlayıcılarla iletişime geçilerek kişilik haklarını ihlal eden içeriğin kaldırılması uyarısı yapılır⁵². Eğer içerik sağlayıcıya ulaşılamazsa yer sağlayıcısına da böyle bir talepte bulunulabilir. Ancak bunlara başvurmadan sulh ceza hakimliğine de doğrudan içerik kaldırma talebinde bulunulabilmektedir.

Kanunun amacının gerçekleşmesi için ortada bir suçun varlığının açık bir şekilde olması gerekmemektedir. Kanunun aradığı durum internet üzerinden kişilik hakkı ihlalinin varlığı hakkında yeterli şüphe bulunmasıdır. Yetkili makamın engelleme kararı verebilmesi için yeterli şüphenin varlığının yeterli olacağını söylemek gerekir. Burada engellenmenin tedbir niteliğinde olmasının da payı vardır. Eğer ihlal iddiasına konu olayda bir kişilik hakkı ihlali mevcut değil ise bu durumda tedbirin kalkması ve erişimin tekrar sağlanması mümkün hale gelmektedir⁵³.

⁴⁸ **URL (Universal Resource Locator)**; internet kullanıcılarının internette dolaşırken adres çubuğunda gördüğü açık adrestir. Yukarıda "https://barandogan.av.tr" sitesinin bir alan adı olduğunu belirtmiştik, URL ise bu alan adına bağlı sayfalardan herhangi birinin özel adresidir. <https://barandogan.av.tr/blog/ceza-hukuku/internetten-icerik-kaldirma-ve-erisimin-engellenmesi-haber-video-fotograf-silme.html>, E.T: 13.04.2019.

⁴⁹ **KILINÇ**, Doğan, "Türk Hukukunda ve Mukayeseli Hukukta İnternet Sitelerine Erişimin Engellenmesi ve İfade Hürriyeti", *GÜHFD*, c: XIV, s:2, y: 2010, ss. 407-454, s. 415.

⁵⁰ **KENT**, s. 63-64.; **KILINÇ**, 2016, s. 601.

⁵¹ **DÜLGER/BECENİ**, 2011, s. 14.

⁵² **KILINÇ**, 2016, s. 610.

⁵³ **KILINÇ**, 2010, s. 414.

5. Diğer Erişim Engelleme Yöntemleri

Fikir ve Sanat Eserleri Kanunu'nun ek 4. maddesinin 3. fıkrasında⁵⁴ yer alan düzenlemelerden kaynaklı olarak da erişim engelleme kararı verilebilmektedir. Maddede belirtildiği üzere ses, görüntü gibi içeriklerin dijital iletişim yoluyla ve rıza dışında paylaşılması da erişim engellenmenin konusu olmaktadır. Ayrıca Hukuk Muhakemeleri Kanunu (HMK) ile düzenlenen ihtiyati tedbir şeklinde erişim engelleme de mümkündür⁵⁵.

B. Kişilik Haklarının İnternet Yolu ile İhlali

Herhangi bir olayla, fikirle ilgili duygu ve düşüncelerin aktarılması ifade özgürlüğü kapsamına girmektedir. Ancak ifade özgürlüğünün sınırlarının aşıldığı durumlar olduğu zaman sınırı aşmanın hukuki niteliği nedir ve buna uygulanacak yaptırımlar nelerdir sorusu sorulmaktadır. Bu yaptırımların bir haksız fiil bir de suç boyutu bulunmaktadır. Suç niteliğinde olan ihlaller ceza hukukunun konusuna girerken haksız fiil oluşturan davranışlar da yukarıda bahsedildiği üzere medeni hukukun kişilik haklarını düzenleyen kısmını ilgilendirmektedir. Kişilik haklarının ihlal edilmesi durumunda ne gibi uygulamalar yapılacağından bahsedilmiştir. Ancak internet yeni bir alandır ve bu alana dair daha özel düzenlemelere ihtiyaç duyulmaktadır.

İnternet, düşüncelerin ifade edilme mecralarından biridir. Hatta günümüzde bunun için kullanılan en önemli mecra diyebiliriz. Çok yeni bir alan olması dolayısıyla geçmişte internet kaynaklı ihlallere nadiren rastlanılmaktaydı. Ancak günümüzde internet en fazla kullanılan iletişim yöntemidir. Kolayca ulaşılabilir olması da bunda önemli bir etkidir. İnternet üzerinden yapılan düşünce açıklamalarının muhtevasında kişilik haklarını ihlal edecek ifadeler bulunmaktadır. Özellikle kişilerin şeref ve haysiyetlerine yönelik düşünce açıklamaları internette sık sık karşımıza çıkmaktadır. Bu durumda iki hak karşı karşıya gelir. İfade hürriyeti ile kişilik hakkı çatışmaktadır. Bu iki hak çatıştığında bunlardan birinin korunması elzem olmakta ve bunun için ifade özgürlüğünün sınırlarının net bir şekilde ortaya konulması gerekmektedir⁵⁶.

İnternetin kontrol edilemez ve kolay yönetilebilen işleyişi sayesinde bir düşünce denetimsiz bir şekilde ortaya atılabilmekte ve kişilerin, kurumların itibarları zedelenebilmektedir⁵⁷. Kişilerin kendi isimlerini kullanmadan internet ortamında hareket etmesi ve karşılıklı iletişim olmadığından empati yeteneğinden yoksun kalması dolayısı ile normalde rahat yapamadığı hareketleri çok daha

⁵⁴ “Dijital iletim de dahil olmak üzere işaret, ses ve/veya görüntü nakline yarayan araçlarla servis ve bilgi içerik sağlayıcılar tarafından eser sahipleri ile bağlantılı hak sahiplerinin bu Kanunda tanınmış haklarının ihlali halinde, hak sahiplerinin başvuruları üzerine ihlâlê konu eserler içerikten çıkarılır. Bunun için hakları haleldar olan gerçek veya tüzel kişi öncelikle bilgi içerik sağlayıcısına başvurarak üç gün içinde ihlâlê durdurulmasını ister. İhlâlê devamı halinde bu defa, Cumhuriyet savcısına yapılan başvuru üzerine, üç gün içinde servis sağlayıcıdan ihlâlê devam eden bilgi içerik sağlayıcısına verilen hizmetin durdurulması istenir. İhlâlê durdurulması halinde bilgi içerik sağlayıcısına yeniden servis sağlanır. Servis sağlayıcılar, bilgi içerik sağlayıcılarının isimlerini gösterir listeyi her ayın ilk iş günü Bakanlığa bildirir. Servis sağlayıcılar ile bilgi içerik sağlayıcıları, Bakanlıkça istendiği takdirde her türlü bilgi ve belgeyi vermekle yükümlüdür. Bu maddede belirtilen hususların uygulanmasına ilişkin usul ve esaslar Bakanlık tarafından çıkarılacak bir yönetmelikle belirlenir.”

⁵⁵ DÜLGER/BECENİ, 2011, s. 19.

⁵⁶ AKA, s. 232; DURAK, s. 103; AKKURT, s. 347-348; DÜLGER/BECENİ, 2011, s. 23.

⁵⁷ DOĞU, s. 327.

kolay bir şekilde yaptığı anlaşılmaktadır. Bundan dolayı da hak ihlalleri normal hayattan daha fazla bir şekilde internette görülür⁵⁸.

İnsanlar blog adı verilen kendi düşüncelerini yazdıkları siteler kullanmaktadırlar. Bundan başka sosyal medya ve haber siteleri de internetin yaygınlaştırdığı bilgiye ulaşma ve paylaşım araçlarıdır. İster özel kişi ve kurumlara ait siteler ister de devlete ait siteler olsun hatta haber amaçlı siteler dahil her an veri girmekte ya da paylaşım yapmaktadırlar. Bu paylaşımlardan kişilik haklarına yönelik olanların önlenmesi ve cezalandırılması ise önem arz eden bir konudur⁵⁹.

Kişilik hakkı ihlallerinin gerçekleştiği internet ortamlarından biri de elektronik postalardır (e-posta). E-posta yolu ile sadece iki kişi arasındaki özel konuşma kastedilmemektedir. Bu postalar gönderildikten sonra birçok sunucu bu postaları görmektedir. Dolayısıyla mahremiyet ortadan kalkar. Bu yüzden herhangi bir hukuka uygunluk sebebinin bulunmadığı bir halde kişilerin e-posta trafiğini izlemek, konuşmalarını elde etmek veya içeriğini indirmek kişilik haklarının ihlali sayılacaktır. E-posta şifresi de aynı şekilde özel hayatın gizliliği çerçevesinde kişilik hakkı ihlali olarak değerlendirilmektedir. Bu yolla kişinin şeref ve haysiyetine yönelik bir ihlal meydana gelirse bu durumda hem hukuk davası yoluyla koruma sağlanabilir hem de ceza davası yoluyla bu suçun cezalandırılması durumu ortaya çıkabilir⁶⁰.

Türkiye’de internet yolu ile gerçekleşen suçlar ve haksız fiillere karşı önlemlerin alındığı dönemler üçe ayrılmıştır. Türkiye’de internet kullanımının başladığı 1993 yılından 2000 yılına kadar internet ile ilgili herhangi bir düzenleme bulunmayıp sadece suç teşkil eden davranışlar bakımından ceza hukuku işletilmekteydi. 2001-2006 arasındaki dönem ise internete mahsus bir kanun olmasa da çeşitli kanunlarda burada yaşanabilecek ihlallere yönelik düzenlemeler yapılmıştır. Fikir ve Sanat Eserleri Kanunu gibi kanunlarda gerekli maddelere yer verilmiştir. Özellikle bu dönemde yurtdışı kaynaklı sitelere URL engellemesi de yapılamadığından alan adından kapatmalar yapılmıştır. Bu, erişimin engellenmesinde kullanılan aşırı bir yöntem olduğundan eleştirilir. 2007 yılında 5651 sayılı İnternet Ortamından Yapılan Yayınların Düzenlenmesi ve Bu Yayınlar Yoluyla İşlenen Suçlarla Mücadele Edilmesi Hakkında Kanun ile birlikte artık internet ortamında işlenen suçlara yönelik müstakil bir kanunumuz olmuştur⁶¹.

1. 5651 Sayılı Kanun’la Verilen Erişim Engelleme Kararlarının Hukuki Niteliği

Hukuki açıdan bakıldığında internete erişimin engellenmesi kararları bir müeyyide değil tedbir niteliğindedirler. 5651 sayılı Kanunun öngördüğü üzere adli merciler tarafından verilen engelleme kararları koruma tedbiri niteliğindedir. İdari merciler tarafından verilen erişim engelleme kararları ise idari tedbir niteliğinde kabul edilmiştir. 5651 sayılı Kanunda adli merciler tarafından verilen erişim engelleme kararları koruma tedbiri olarak nitelendirilse de tedbirin bir delilin korunması amacıyla verildiği söylenemez. Tedbirin amacı daha çok kişilik hakkı ihlallerinin devam

⁵⁸ DURAK, s. 104.

⁵⁹ DOĞU, s. 335.

⁶⁰ DOĞU, s. 331.

⁶¹ HENKOĞLU/YILMAZ, s. 218-220.

etmesini önlemek ve kamunun bu ihlallerden zarar görmesinin önüne geçmektir. Bu sebeple de tedbiri önleyici tedbir olarak nitelendirmek daha doğru olacaktır⁶².

Anayasa Mahkemesi bir kararında “5651 sayılı Kanun'un “erişimin engellenmesi kararı ve yerine getirilmesi” kenar başlıklı 8. maddesinde sulh ceza mahkemelerince verilen erişimin engellenmesi veya içeriğin çıkarılmasına dair kararların birer “koruma tedbiri kararı” olduğu açıkça belirtilmiştir. Aynı Kanun'un “özel hayatın gizliliği nedeniyle içeriğe erişimin engellenmesi” kenar başlıklı 9/A maddesinde ise kararın bir “tedbir” olduğundan bahsedilmiştir. Anayasa Mahkemesi Genel Kurulu da 2/10/2014 tarihli kararında erişimin engellenmesine ilişkin kararların demokratik ülkelerde çocuk pornografisi, çocukların cinsel istismarı ve ırkçılık gibi ağır suçlar için konulan ve yargılama sürecinin bir parçası olarak uygulanan zorunlu ve istisnai bir yargısal tedbir olduğunu belirtmiştir. Anayasa Mahkemesi, 5651 sayılı Kanun'daki erişimin engellenmesi kararlarının cezai ve idari yaptırım niteliğinde olmayıp tedbir niteliğinde olduğuna işaret etmiştir⁶³.

5651 sayılı Kanun, klasik hukuk davalarıyla yahut ceza davalarıyla karşılaştırıldığında daha hızlı karar alma ve ihlalleri daha hızlı ortadan kaldırma fırsatı tanımaktadır. Bu sebeple de hukuk davası yoluyla ya da savcılığa şikâyet yoluyla kişilik haklarının korunması usulüne ek bir koruma mekanizması olarak tebarüz etmiştir. 5651 sayılı Kanunun 9. maddesi de kişilik haklarının ihlali durumlarında başvurulabilecek bir düzenlemedir⁶⁴.

5651 sayılı Kanun'un 9. maddesinin 1. fıkrasına göre: “internet ortamında yapılan yayın içeriği nedeniyle kişilik haklarının ihlal edildiğini iddia eden gerçek ve tüzel kişiler ile kurum ve kuruluşlar, içerik sağlayıcısına, buna ulaşamaması hâlinde yer sağlayıcısına başvurarak uyarı yöntemi ile içeriğin yayından çıkarılmasını isteyebileceği gibi doğrudan sulh ceza hâkimine başvurarak içeriğe erişimin engellenmesini de isteyebilir.” maddenin ilk fıkrasından da anlaşılacağı üzere kişilik hakkının ihlal edildiğini düşünenler doğrudan sulh ceza hakimliğine başvurarak da erişim engellemesi isteyebilmektedirler. Yani kişilik haklarının ihlalinin önüne geçmek için kullanılan bir yol da erişim engellemedir. Ancak burada dikkat edilmesi gereken husus sulh ceza hakimlerinin karşılarna gelen her erişim engeli talebini değerlendirip değerlendiremeyeceğidir. Eğer her talep değerlendirilir ise bu durumda yukarıda bahsettiğimiz hukuk davasıyla ya da ceza davasıyla sorun çözülemez hale getirilirse bu durum ifade özgürlüğüne engel teşkil edecektir⁶⁵.

5651 sayılı Kanun'un 9. maddesinin 6. fıkrasında hâkimin duruşma yapmadan 24 saat içerisinde erişimin engellenmesi ile ilgili bir karar vermesi gerektiği düzenlenmiştir. Kişilik hakları ile ilgili bir ihlal halinin varlığının tespit edilmesi için bu kadar kısa bir sürenin verilmesi hâkimin karar süreçlerini etkileyecektir. Adil yargılanma hakkının ihlal edilmesi ihtimali doğar. Bir diğer

⁶² **GÖRKEMLİ**, Burcu, *Yargı Kararları Işığında Türk Hukuku'nda İnternet Erişiminin Engellenmesi*, Adalet Yayınları, 1. Baskı, Ankara, Eylül 2015, s. 119.

⁶³ *Ali Kıdık*, B. No: 2014/5552, 26/10/2017, <https://kararlarbilgibankasi.anayasa.gov.tr/BB/2014/5552?BasvuruNoYil=2014&BasvuruNoSayi=5552>, E.T: 15.06.2020.

⁶⁴ **GÖZLER**, Kemal, “Kişilik Haklarını İhlal Eden İnternet Yayınlarının Kaldırılması Usulü ve İfade Hürriyeti: 5651 Sayılı Kanun'un 9'uncu Maddesinin İfade Hürriyeti Açısından Değerlendirilmesi”, **Rona Aybay'a** Armağan, (Legal Hukuk Dergisi, Özel Sayı, Aralık 2014), Legal Hukuk Dergisi, cilt: 1, İstanbul 2014, ss. 1059-1120, s. 1060; Kent, s. 91.

⁶⁵ **KENT**, s. 91.

ihimal de hakkında erişim engeli verilen alan adı ya da URL adresinin ilgililerinin bu işleme karşı savunma amacıyla dinlenmemesi olacaktır. Bir hüküm verilirken savunma alınmaması adil yargılama hakkının engellenmesi demektir. Bu bakımdan adil yargılanma hakkının iddia ve savunmaya verdiği eşit hak tek taraflı olarak ihlal edileceğinden dolayı hâkimin karar verirken hangi prensipler üzerinden hareket edeceği daha net belirlenmelidir⁶⁶. Ancak internet üzerinden tecavüze uğrayan kişilik haklarında yayılma çok hızlı olduğundan dolayı engellemenin de mümkün olan en hızlı şekilde yapılması gerekmektedir. Aksi halde önlenemez bir biçimde yayılma gerçekleşir⁶⁷.

Sulh ceza hakimlerinin karşısına gelen her talebe engelleme kararı vermesi yukarıda da bahsedildiği gibi diğer hukuki yollara gidilmesinin önüne geçebilecektir. Bu bakımdan sulh ceza hakimlerinin erişim engelleme taleplerinde uygulaması gereken prensip “prima facie⁶⁸”dir. Prima Facie prensibinin karşılaşılan hukuki uyuşmazlıkta uygulanması çok önemlidir. Daha önce de bahsettiğimiz üzere 24 saat içerisinde hâkimin her ihlal talebini karşılaması mümkün değildir. Karşılasa dahi çeşitli hak ihlallerine neden olma ihtimalini artırmaktadır. İnternette yapılan kişilik hakkı ihlalleri ciddi zararlara yol açabilecektir. Ancak hak ihlali olmayan bir engelleme de diğer tarafın menfaatlerini zedelemektedir. Bu durumda hâkimin görünüşte, ilk bakışta kişilik haklarını ihlal eden bir durumu tespit etmesi gerekecektir. Yani kişilik haklarının ihlal edildiği ilk bakışta tespit edilmelidir. Aksi halde 5651 sayılı Kanunun 9. maddesi üzerinden bir koruma yoluna gidilemeyecektir⁶⁹.

2. 5651 Sayılı Kanun’un 9. Maddesi ile TMK’nın 24. Maddesi Arasındaki Çatışma

TMK 24. maddesi kişilik haklarının düzenlendiği ve koruma mekanizmalarının ortaya koyulduğu genel düzenleme olarak önümüzdedir. 5651 sayılı Kanunun 9. maddesi kişilik haklarının internet üzerinden ihlali halinde uygulanacak bir hüküm olarak düzenlenmiştir. Bu durumda 5651 sayılı kanun hem sonraki kanun olması hem de özel kanun olması hasebiyle artık kişilik hakkı ihlallerinin internet üzerinden olması halinde başvurulabilecek tek yoldur. Yani bu Kanunun yürürlüğe girmesinden itibaren hukuk mahkemelerinin verdiği ihtiyati tedbir niteliğindeki erişim engelleme kararlarının artık verilemeyeceği ve sadece 5651 sayılı kanunun düzenlediği şekilde erişim engellemesi yoluna gidilebileceği savunulmuştur⁷⁰. Bir diğer ifade ile kişilik haklarının ihlal edildiğini düşünen kişi TMK’nın ilgili maddelerine dayanarak hukuk mahkemelerinden kişilik haklarının korunmasını talep edemeyecektir⁷¹. 5651 sayılı Kanunun yürürlüğe girdiği ilk zamanlar bu görüş ağır basmaktaydı. Ancak daha sonra Yargıtay içtihadını değiştirmiştir⁷².

⁶⁶ GÖZLER, s. 1065-1067.

⁶⁷ KENT, s. 99.

⁶⁸ İlk Bakışta olarak çevrilebilir.

⁶⁹ GÖZLER, s. 1071-1072.

⁷⁰ KILINÇ, 2010, s. 410.

⁷¹ AKA, s. 265; GÖRKEMLİ, s. 156.

⁷² Yargıtay 4. Hukuk Dairesi, E.2013/17358, K.2013/19417, 09.12.2013 tarihli kararı. (www.legalbank.net). E.T: 21.04.2019. “5651 sayılı yasanın çıkarılış amacı internet ortamında işlenen belirli suçlarla içerik, yer ve erişim sağlayıcıları üzerinden mücadeleye ilişkin esas ve usulleri düzenlemektir. 5651 sayılı yasanın maddesi internet ortamında yapılan ve içeriği suç oluşturan yayınlarla ilgili erişimin engellemesini düzenlemiş olup bu suçlar ise maddede tek tek sıralanmıştır. Aynı yasanınmaddesinde ise içerik nedeniyle hakları ihlal edilen kişilerin önce içerik sağlayıcısına , buna ulaşamaması halinde yer sağlayıcısına müracaat etmesi gerektiği, iki gün içerisinde talebi yerine getirilmez ise ... gün içinde Sulh Ceza Mahkemesine başvurarak içeriğin yayından

5651 sayılı Kanunun TMK karşısında özel bir kanun olması ve aynı zamanda sonraki kanun olması hasebiyle kişilik haklarının ihlali halinde medeni kanuna gidilemeyeceği iddiası karşısında ise bu özel-genel, önceki-sonraki ayırımlarının kesin kurallar olmadığını iddia eden görüşler de vardır:

Kemal Gözler'e göre kanunların özelliği ya da sonralığı aralarındaki çatışmayı çözmek için kullanılan pratik bir yöntemdir. Eğer hükümler arasında bir çatışma yok ise bu durumda birbirini ortadan kaldırmazlar. Bu düzenlemelerin birbirlerini tamamlaması ya da ek hükümler içermesi ve bu sebeple de çatışmamaları mümkün hale gelmektedir. 5651 sayılı Kanunda ek bir imkân tanımış görünmektedir. Amaç genel koruma usulü olan TMK 24'e başvurma imkanını ortadan kaldırmak değil bunun dışında ek olarak daha hızlı çözüm yolu sağlayan pratik çözümler bulmaktır⁷³.

Yukarıda bahsi geçen prima facie kuralını ele aldığımızda da 5651 sayılı Kanun ile getirilen düzenlemenin ek çözüm sağladığı kanaatine varmak mümkün olacaktır. İlk bakışta tespit edilebilecek bir kişilik hakkı ihlalinin 9. madde çerçevesinde ele alınması gerektiğini aksi taktirde her engelleme talebine cevap vermenin hem mümkün olmadığını hem de hak ihlallerine yol açabileceğini ifade etmiştik. Bu bakımdan açık ve bariz bir şekilde tespit edilebilen ihlaller için 5651 sayılı Kanundan faydalanılmalıdır ve bu TMK'nın getirdiği güvencelere bir ek olarak kabul edilebilecektir.

İnternet ve internet kaynaklı ihlallerin üç dönem altında ele alındığı vurgulanmıştır. 5651 sayılı Kanundan önce internet yoluyla kişilik hakkı ihlallerinin hem yargılama aşaması hem de kararların uygulanmasında çeşitli sıkıntılar yaşanmaktaydı. 2001 yılında Yargıtay'ın önüne gelen yerel bir mahkeme kararının konusu kişilik hakkı ihlali gerekçesi ile internet yayınının durdurulması olmuştur⁷⁴.

Yargıtay kendisine gelen bu olay karşısında daha farklı bir tavır takınmıştır: "İnternetteki yayınlar nedeniyle yapılacak işlem konusunda henüz yasal bir düzenleme bulunmamaktadır. Halbuki, mahkeme kararının bağlayıcı sonucunun gerçekleşebilmesi için, kararın infaz edilebilir olması ve böylece yaptırımın da uygulanması gerekmektedir. Şu aşamada, internette yapılan bir yayının gönderilenler de dahil olmak üzere internette çıkarılması veya yayınının durdurulması konusunda bir yasal düzenleme bulunmamaktadır. Bu bakımdan verilecek kararın infaz edilebilme ve sonuçsuz kalma olgusu tartışılabilir bir durum arz etmektedir. Bu da yargı kararının etkisiz kalmasını ve böylece tartışılabilir hale gelmesi sonucunu doğurabilir. Bu nedenle buna ilişkin istemin reddine karar

çıkarılmasını talep edebileceği düzenlenmiştir. Diğer yandan MK'nun 24. maddesine göre "hukuka aykırı olarak kişilik haklarına saldırılan kimse, hâkimden, saldırıda bulunanlara karşı korunmasını isteyebilir. "MK 25 "Davacı hâkimden, saldırı tehlikesinin önlenmesini, sürmekte olan saldırıya son verilmesini, sona ermiş olsa bile etkileri devam eden saldırının hukuka aykırılığının tespitini isteyebilir" hükümleri getirmiştir. Öğretide belirli bir olayı düzenleyen iki ayrı kanun aynı zamanda yürürlükte olduğu durumlarda yasaların olayı düzenleyen hükümleri arasında bir çelişki yoksa sorun da yoktur. Davacı dilerse 5651 sayılı kanun gereğince Sulh Ceza Mahkemesine müracaat edebileceği gibi dilerse MK. Hükümlerine göre Asliye Hukuk Mahkemesine başvurabilecektir. Kaldı ki 5651 sayılı yasada belirlenen ... günlük hak düşürücü süreyi kaçıran davacının her zaman genel hükümlere göre mahkemeye dava açması da mümkündür. Davacı açıkça dilekçesinde MK.'nun 24. ve 25. maddelerine dayanmıştır. Davacının hak arama özgürlüğünü engellercesine 5651 sayılı yasadaki bahisle davanın reddi kararı yerinde değildir."

⁷³ GÖZLER, s. 1077-78.

⁷⁴ DOĞAN, Murat, "İnternetteki Yayınla Kişilik Hakkının İhlaline Karşı Durdurma Davası", *Atatürk Üniversitesi Erzincan Hukuk Fakültesi Dergisi*, c: 7, s, 1-2, Haziran 2003, ss. 387-406, s. 387.

verilmesi gerekirken, bunun yerine yazılı olduğu üzere kabul kararı verilmiş olması bozmayı gerektirmiştir⁷⁵.”

Bu karardan da anlaşılacağı üzere 2000’li yılların başlarında internet kaynaklı ihlallere karşı ne gibi önlemler alınacağı ya da cezai yaptırımların ne olacağı belirsizdir. Ayrıca kararda da belirtildiği üzere verilen yayın durdurma kararının uygulanabilme olanağı yoktur. Bu sebeplerle bozma kararı verilmiştir.

3. Kişilik Hakkı İhlalinin Varlığı Halinde Ceza ve Hukuk Mahkemelerinin Durumu

Kişilik haklarının ihlali halinde erişimin engellenmesi 5651 sayılı Kanun ile düzenlenmiştir. Ancak bu kanun sadece ihlale konu olan olayın yayınının engellenmesi ve bu sebeple ihlali önleme, durdurma amaçlarını gütmektedir. Ancak kişilik hakkı ihlal edilen kişilerin ihlali yapanlara karşı her zaman ceza ve hukuk davalarına başvurmaları mümkündür. Kişilik hakkının ihlali neticesinde görülen ceza davasında eğer kişilik hakları zarar gören kişi şikâyetten vazgeçerse bu durumda kovuşturmayaya yer olmadığı kararı ve ceza verilmesine yer olmadığı kararları verilebilir. Bu durumda öncelikle ceza mahkemesinin verdiği kararın hukuk hâkimi bakımından bağlayıcı olmadığı öncelikle söylenmelidir. Türk Borçlar Kanunu (TBK) 58. maddesi gereği kişilik hakkı ihlal edilen kişinin manevi tazminata hak kazanması mümkündür⁷⁶.

C. Sosyal Medya Yolu ile Kişilik Haklarının İhlali

Kişilerin herhangi bir kullanıcı adıyla (kendi ismi olabileceği gibi kişiyi tanımlamayan ya da tamamen başkasıymış gibi tanımlayan bir isim de olabilir) diğer kişilere veya topluluklara ilgi alanlarını, zevklerini, duygu ve düşüncelerini, siyasi görüşlerini, videolarını, resimlerini, şahsi hayatıyla ilgili bilgilerini, yazılarını ve yazışmalarını hatta eserlerini yahut ticari ve ekonomik faaliyetlerini açması, paylaşması üzerinden yapılan etkileşime sosyal medya adı verilmektedir. Kişilere bu veriler açıldığı gibi aynı zamanda kişilerle iletişime geçmek de mümkün olmaktadır. Bu mahiyette bilgilerin paylaşıldığı ve iletişime geçildiği bir ortamda da kişilik haklarının ihlal edilmesi kaçınılmaz hale gelmektedir⁷⁷.

Klasik medya araçları olan gazete, dergi ve televizyonlara nazaran internet yoluyla kişilik hakkı ihlalinin daha hızlı yayıldığı bilinmektedir. Bunun sebebi internete ulaşmanın giderek çok daha kolay hale gelmesi ve insanların denetimsiz olduğu hissini yaşanmasıdır. Yukarıda bahsedildiği üzere kendini gizleme kolaylığı gibi etkenler de vardır. Bundan dolayı sosyal medya yoluyla kişilik hakkı ihlallerinin önüne geçmek için daha hızlı çözüm yolları bulmak gerekecektir. Sosyal medyadan kişilik hakkı ihlallerini sosyal medya hizmetini veren hizmet sağlayıcı, bu hizmeti sağlayan kullanıcılar ya da üçüncü kişiler yapabilmektedirler⁷⁸.

⁷⁵ Yargıtay 4. Hukuk Dairesi, E. 2001/755, K. 2001/1157, 08.02.2001. Karar Tarihi. akt. **DOĞAN**, Murat, “İnternetteki Yayınla Kişilik Hakkının İhlaline Karşı Durdurma Davası”, s. 388.

⁷⁶ Yargıtay 4. Hukuk Dairesi, E, 2015/12292, K, 2017/4840, 20.09.2017. (www.legalbank.net). E.T: 18.04.2019.

⁷⁷ **AKKURT**, s. 330.

⁷⁸ **AKKURT**, s. 355.

We are social ve hootsuite adlı dijital medya şirketlerinin yayınladığı “Digital in 2019” raporunda dünyada internet ve sosyal medya kullanımı ile ilgili oranlar verilmiştir. Rapora göre 4,38 milyar internet kullanıcısı bulunmaktadır ve bu sayı dünya nüfusunun %56’sına tekabül etmektedir. Bu sayının 3,48 milyarı sosyal medya kullanıcısıdır. Bu sayı da dünya nüfusunun %45’idir. Bu oran önceki yıllarla karşılaştırıldığında da her yıl artan oranlı bir şekilde internet kullanıcılarının çoğalmakta olduğunu görüyoruz⁷⁹.

Türkiye’de ise verilen oranlardan daha yüksek sayıda internet ve sosyal medya kullanıcısı bulunmaktadır. 59,36 milyon kişi internet kullanıcısıdır. Bu sayı nüfusun %72’sidir. Sosyal medya kullanıcısı ise 52 milyon kişidir. Bu sayı da %63’e tekabül eder. Türkiye’de insanlar ortalama 7 saate yakın bir süreyi internette geçirmektedir. Bunun sosyal medya kısmı ise ortalama 2 saat 46 dakikadır⁸⁰. 2020 yılının ocak ayında yayınlanan “Digital in 2020” raporunda da hem Dünya’da hem de Türkiye’de bu oranların arttığı gözlemlenmiştir⁸¹.

İnternet tekil katmanlı olarak çalışan bir yapı olarak başlamıştır. Yani e-postalar, haber grupları, forumlar şeklinde örgütlenmişti. Buna “Web 1.0” adı verilmiştir. İçeriğini kullanıcıların oluşturduğu ve bu sayede etkileşimin de ciddi derecede arttığı yapıya ise “Web 2.0” denilmiştir. İnsanlar internetin tüketicisi olmaktan çıkmış ve üretici bir rol üstlenmişlerdir⁸². Yani hem içerik üretmekte hem de diğer içerikleri tüketmektedirler. Sosyal medya bu kullanımın en ciddi basamağı olarak görülebilir.

“Web 2.0” ile birlikte sosyal medya yani kişilerarası etkileşim sağlama platformları etkin olmuştur. İçerik dediğimiz ve yazı, fotoğraf, video gibi üretimleri ortaya çıkartan ise çoğunlukla internet kullanıcılarıdır. Farklı sosyal medya oluşumlarının farklı kitlelere hitap ettiği bir gerçektir. Bu durumda da içerik üreticilerinin de sosyal medya sitelerine göre sınıflanması gerekecektir. Her içerik üretici kendi ilgi alanları üzerinden sosyal medyaya katılır. Sosyal medyaya içeriği üreten bu içeriği siteye yüklemek, paylaşmak gibi hareketlerde bulunur⁸³. Bu hareketler neticesinde ise internet ortamında bir veri meydana gelmektedir. Her veri hukukun ilgi alanına girmese de bu verilerin bir kısmı hukuku ilgilendiren verilerdir. Özellikle kişilik haklarının ihlali suretiyle sosyal medyada suç işlenmesi yaygın karşılaşılan bir durumdur.

Sosyal medyada ihlal edilen kişilik hakları aynı zamanda ceza kanunlarının koruduğu haklara da tekabül edebilmektedirler. Hakaret, tehdit, cinsel taciz, kişisel verilerin kaydedilmesi, özel hayatın gizliliğini ihlal ve çocuk istismarı ceza kanunlarında düzenlenen suçlardandır. Bu suçlar kişilik haklarını ihlal eden ve internet yoluyla da işlenebilecek suçlardır⁸⁴.

Kullandığımız sosyal medya sitelerinde yukarıda bahsettiğimiz suçlar ya da kişilik hakları ihlalleri meydana gelmektedir. Bir de yüklenen içeriğin paylaşımı söz konusu olmaktadır. Retweet

⁷⁹ <https://dijilopedi.com/2019-internet-kullanimi-ve-sosyal-medya-istatistikleri/>. E.T: 16.04.2019.

⁸⁰ <https://dijilopedi.com/2019-turkiye-internet-kullanim-ve-sosyal-medya-istatistikleri/>. E.T: 16.04.2019.

⁸¹ <https://dijilopedi.com/2020-turkiye-internet-kullanimi-ve-sosyal-medya-istatistikleri/>. E.T: 16.06.2020

⁸² KARAKAYA, Süheyl, “5651 Sayılı Kanun’un 9. Maddesi ve Erişimin Engellenmesi: Koyun Postunda Kurt Hükümü”, *TBB Dergisi*, s. 137, y. 2018, ss. 97-132, s. 101.

⁸³ KAYA, Mine, “Sosyal Medya ve Sosyal Medyada Üçüncü Kişilerin Kişilik Haklarının İhlali”, *TBB Dergisi*, s. 119, y. 2015, ss. 277-306, s. 291.

⁸⁴ AKA, s. 233.

ya da paylaş butonları ile internete daha önce yüklenmiş veriler paylaşılmaktadır. Bu durumda kişilik haklarını ihlal eden bir veriyi paylaşan, yayan kişinin sorumluluğu ne olacaktır? 5651 sayılı Kanun'un 4. Maddesinin 2. Fıkrasında: "İçerik sağlayıcı, bağlantı sağladığı başkasına ait içerikten sorumlu değildir. Ancak, sunuş biçiminden, bağlantı sağladığı içeriği benimsediği ve kullanıcının söz konusu içeriğe ulaşmasını amaçladığı açıkça belli ise genel hükümlere göre sorumludur." şeklinde ifade edilmiştir. Bu durumda paylaştığı kişilik haklarını ihlal eden veriye destek veriyor ise bu durumda sorumlu olacağı ifade edilmiştir. Sadece bilgilendirme amaçlı olarak yapılan paylaşımlar bu kapsama girmemektedir⁸⁵.

Bir Yargıtay kararında hakaret edilmek suretiyle kişilik haklarına saldırı iddiası ortaya atılmıştır. Olayın iki tarafı da gazetecidir. Sosyal medya üzerinden gerçekleşen hakaret iddiasıyla ilgili mahkeme öncelikle Anayasanın 25. maddesine⁸⁶ ve Avrupa İnsan Hakları Sözleşmesi (AİHS)'nin 10. maddesine⁸⁷ atıfta bulunulmuştur. Yargıtay ayrıca Avrupa İnsan Hakları Mahkemesi (AİHM)'nin 22 Nisan 2013 tarihli 48876/08 başvuru numaralı kararına atıfta bulunulmuştur. Bu kararda "ifade özgürlüğünün, demokratik bir toplumun vazgeçilmez esasını ve bu toplumun gelişiminin ve her bireyin kendini gerçekleştirmesinin temel koşulunu oluşturduğunu, 10. maddenin 2. fıkrası hükümleri saklı kalmak kaydıyla ifade özgürlüğünün sadece kabul edilen, sarsıcı ya da rahatsız edici olanlar için de geçerli olduğunu, bunların – demokratik toplumun – onlarsız olamayacağı çoğulculuğun, hoşgörünün ve açık fikirliliğin gereği olduğunu, 10. madde de açıklandığı gibi bu özgürlüğe yapılan sınırlamaların her halde dar yorumlanması gerektiğini ve herhangi bir sınırlama gereksiniminin ikna edici bir biçimde ortaya koyulması gerektiğini,..." ifade edilmektedir⁸⁸.

Yargıtay kararın bozulmasına hükmedip bu olayda hakaretin suç oluşturmadığına karar verirken şu ifadeleri kullanmıştır⁸⁹: "Davalının davacıya yönelik sosyal medya (twitter.com) üzerinden paylaştığı ifadeler yukarıdaki ilkelerle birlikte değerlendirildiğinde; tarafların gazeteci olduğu, kullanılan sözlerin mesleki eleştiri niteliğinde olup yavşak sözünün değer yargısı olduğu gibi, kullanılan mesaj içerisinde doğrudan davacıya söylendiğinin de anlaşamadığı görülmüştür. Bu nedenle davanın tümünden reddine karar verilmesi gerekirken yazılı gerekçe ile kısmen kabulüne karar verilmiş olması yerinde görülmemiş, kararın bozulmasını gerektirmiştir."

Bir belediye başkanına yönelik sosyal medya üzerinden hakaret edilmesiyle ilgili davada da daha önce bahsettiğimiz siyasi kişiliğin getirdiği daha fazla eleştiriye kabullenme vurgusu yapılarak siyasilere karşı eleştirinin daha sert olabileceği yönünde bir Yargıtay kararı mevcuttur. Bu kararda AİHM içtihatlarına da atıf yapılarak siyasi kimliğe sahip kişilerin sert, ağır hatta incitici derecede eleştirilere katlanmaları gerektiği ifade edilmiştir. Eleştiri mahiyetindeki kelimelerin rahatsız edici,

⁸⁵ KAYA, 2015, s. 240; AKKURT, s. 358.

⁸⁶ T.C. Anayasası madde 25: Herkes, düşünce ve kanaat hürriyetine sahiptir. Her ne sebep ve amaçla olursa olsun kimse, düşünce ve kanaatlerini açıklamaya zorlanamaz; düşünce ve kanaatleri sebebiyle kınanamaz ve suçlanamaz.

⁸⁷ AİHS madde 10: "Herkes ifade özgürlüğü hakkına sahiptir. Bu hak, kamu makamları tarafından müdahale olmaksızın ve ulusal sınırlar dikkate alınmaksızın, görüşlere sahip olma ve bilgi ve düşünceleri edinme ve bunları yayma özgürlüğünü içerecektir..."

⁸⁸ Yargıtay 4. Hukuk Dairesi, E. 2014/11995 ve K. 2015/8294 ve 22.06.2015. Karar Tarihi. (www.legalbank.net). E.T: 17.04.2019.

⁸⁹ Yargıtay 4. Hukuk Dairesi, E. 2014/11995 ve K. 2015/8294 ve 22.06.2015. Karar Tarihi. (www.legalbank.net). E.T: 17.04.2019.

gücendirici ve kırılcı olması da hakaret kapsamında kabul edilmemiştir. Hatta siyasilere karşı bu şekilde eleştirinin engellenmesini “demokratik toplumun gerekleri” bakımından sakıncalı bulmuştur⁹⁰.

Sosyal medya ile sadece gerçek kişilerin değil tüzel kişilerin de kişilik hakları ihlal edilmektedir. Tüzel kişilere karşı hakaret yoluyla olabileceği gibi gerçeğe aykırı bilgilerin yayılması yoluyla da hak ihlalinde bulunulması mümkündür. Bazı internet site, forum ya da bloglarda mesleki faaliyetlere yönelik değerlendirme yapılan paylaşımlar yapılmaktadır. Bu paylaşımların yapılmasında herhangi bir hukuki problem bulunmasa da paylaşımların içeriğinden kaynaklı ihlallerin yaşanması mümkündür. Mesleki ve ticari itibarı zedeleyici paylaşımlar bu kapsamda değerlendirilebilir. Ayrıca bu tarz paylaşımların haksız rekabete yol açtığı durumlarda ayrıca haksız rekabet hükümleri de devreye girecektir⁹¹.

Haksız rekabete ilişkin Yargıtay’ın⁹² “Somut olayda da davalının Türk Standartları Enstitüsü (TSE) belgesi sahibi olmadığı halde bu belgeye sahipmiş gibi 3. kişileri yanıltıcı şekilde kendi internet sitesinde tanıtım yaptığı sabit bulunmasına göre davacının haksız rekabetin tespit ve önlenmesi talebinin kabulü ve buna göre tazminatın değerlendirilmesi gerekirken yazılı gerekçelerle davanın reddedilmesi doğru görülmemiş kararın davacı yararına bozulması gerekmiştir.” şeklinde bir kararı bulunmaktadır. Yanıltıcı nitelikleri haksız rekabet kapsamında değerlendirmiştir.

D. Özel Hayatın Gizliliğini İnternet Yoluyla İhlal

Kişinin manevi hayatının en önemli parçası kabul edilen değerlerinden biri özel hayatı ve buna ilişkin sır çevresidir. Anayasa’nın 20. maddesinde ve AİHS’nin 8. maddesinde özel hayatın gizliliği bir temel hak olarak düzenlenmiş bulunmaktadır. Özel hayat kavramının tanımı mevzuatta yapılmamıştır.

Özellikle sosyal medya üzerinden özel hayatın gizliliğini ihlal eden içerikler paylaşılmaktadır. Kişilerin özel hayatında yaptığı işler, gittiği partiler veya tatil fotoğrafları gibi verileri sosyal medya aracılığıyla ses, görüntü, video şeklinde paylaşılarak bu kişilerin özel hayatları göz önüne serilebilir. Bu yöntemlerle rıza dışı veya zımnî rızanın aşılması şeklinde özel hayatın gizliliği ihlal edilebilmektedir. Reklam amaçlı bir ihlal olabileceği gibi özel görüntülerle muzır neşriyat alanında kullanılarak da kişilik hakları ihlal edilebilir. Kişinin bu tarz mecralarda ev adresinin yayınlanması da özel hayata dahil olarak değerlendirilir. Bu verilerin özellikle gizli şekilde elde edilerek sosyal medyaya konulması ise hem hukuki hem de cezai sorumluluğu ortaya çıkarmaktadır⁹³.

5651 sayılı Kanun’a 06.02.2014 tarihinde 6518 sayılı Kanunla 9/A maddesi eklenmiştir. Özel hayatın gizliliği nedeniyle erişimin engellenmesi için özel bir düzenleme ihtiyacı hissedilmesi

⁹⁰ Yargıtay 4. Hukuk Dairesi, E, 2014/8343 ve K, 2014/12890 ve 12.10.2014. Karar Tarihi. (www.legalbank.net). E.T: 18.04.2019.

⁹¹ **KAYA**, 2015, s. 292; **AKA**, s. 293.

⁹² Yargıtay 11. Hukuk Dairesi, E, 2017/2522 ve K, 2018/8092 ve 19.12.2018. Karar Tarihi. (www.legalbank.net). E.T: 21.04.2019.

⁹³ **AKKURT**, s. 361-362.

dolayısıyla bu düzenleme yapılmıştır. 5651 sayılı Kanunun amacına uygun olarak çocukların, gençlerin ve ailenin korunması saikiyle özel hayatın gizliliği ile ilgili bu madde kanuna eklenmiştir.

Özel hayatın gizliliği Türkiye’de iki yolla korunmaktadır. İlk durum özel kişilerin ihlallerine karşı korumadır. Burada hem ceza hem de hukuk düzenlemeleri ile bu hak korunur. İkinci yol ise devletin özel kişilerin kişilik haklarından olan özel hayatın gizliliğini ihlal etmesi halinde bu hakkın korunmasıdır. Özel hayatın gizliliği anayasal koruma altında olduğundan (AY md 20) dolayı koruma usulü de anayasaldır. Devletin özel hayata karşı tecavüzlerinin ciddiyeti ve yıkıcılığı bireylerin ihlallerine göre daha ciddi olacağından dolayı bir temel hak olarak düzenlenme ihtiyacı duyulmuştur⁹⁴.

5651 sayılı Kanun’un 9/A maddesinin 1. fıkrasında “İnternet ortamında yapılan yayın içeriği nedeniyle özel hayatının gizliliğinin ihlal edildiğini iddia eden kişiler, kuruma doğrudan başvurarak içeriğe erişimin engellenmesi tedbirinin uygulanmasını isteyebilir.” ifadesi yer almaktadır. Bu başvuruda gizliliğin hangi sebeplerle ihlal edildiği açık bir şekilde ve gerekçeleriyle ifade edilmelidir. Kurumun bu başvuruyu değerlendirerek erişim engellemesi tedbirini uygulaması için özel hayatın gizliliğini ihlal eden görüntü, resim, ses gibi içeriklerin internet ortamında halihazırda bulunması yani ihlalin devam ediyor olması gerekmektedir⁹⁵.

Anayasa Mahkemesi haberleşme özgürlüğünü de özel hayatın bir parçası olarak kabul etmiş ancak bu konuda özgürlüğün sınırsız olmadığına da dikkat çekmiştir. Buna göre: “Özel hayatın korunması her şeyden önce özel hayatın gizliliğinin korunması, başkalarının gözleri önüne serilmemesi demektir. Kişinin özel hayatında yaşananların, yalnız kendisinin istediği kimseler tarafından bilinmesini isteme hakkı, kişinin temel haklarından biridir ve bu niteliği nedeniyle insan haklarına ilişkin beyanname ve sözleşmelerde yer almış, tüm demokratik ülkelerin mevzuatlarında açıkça belirlenen istisnalar dışında devlete, topluma ve kişilere karşı korunmuştur. Haberleşme özgürlüğü, kişinin kesintiye uğramadan ve sansür edilmeden başkalarıyla iletişim kurma hakkıdır. Bu özgürlük, çok daha geniş bir alanı kaplayan “özel hayatın” bir parçasını oluşturur. Modern toplumlarda diğer kişi haklarında olduğu gibi özel hayatın gizliliği ve haberleşme özgürlüğü de sınırsız bir hak niteliğinde değildir. Bazı hallerde bu haklara da müdahale edilebilmesi mümkün olmakta ve kişiler de bu müdahalelere katlanmak durumundadırlar⁹⁶.”

1. Kişinin Resmi

İnternette yazı ve resim yoluyla yapılan paylaşımlar ve buna yönelik programlar her geçen gün artmakta ve çeşitlenmektedir. Kişinin fotoğrafı da özel hayatın bir parçası kabul edilir ve kişilik hakları çerçevesinde korunur. Bu sebeple internette rıza dışı fotoğraf paylaşımının engellenmesi gerekmektedir. Kişinin fotoğrafının internet üzerinden paylaşılması genellikle o kişinin şeref ve

⁹⁴ KILINÇ, 2016, s. 592.

⁹⁵ KILINÇ, 2016, s. 608.

⁹⁶ Anayasa Mahkemesi, E.2014/87, K.2015/112, Karar Tarihi: 08.12.2015. § 226-228. <http://kararlaryeni.anayasa.gov.tr/Karar/Content/4323f87e-ee39-4db7-87fd-4ad4d68ca102?excludeGerekce=False&wordsOnly=False>. E.T: 20.06.2020.

itibarını zedeleyen bir duruma da yol açmaktadır. Ancak herhangi bir kişilik hakkı ihlali olması için kişinin fotoğrafının internet üzerinden reklam amaçlı kullanılması da mümkündür⁹⁷.

Fikir ve Sanat Eserleri Kanunu'nun 86. maddesinde de kişinin resmi ile ilgili hükümler bulunmaktadır: "Eser mahiyetinde olmasalar bile, resim ve portreler tasvir edilenin, tasvir edilen ölmüş ise 19 uncu maddenin birinci fıkrasında sayılanların muvafakati olmadan tasvir edilenin ölümünden 10 yıl geçmedikçe teshir veya diğer suretle umuma arz edilemez. Birinci fıkradaki muvafakatin alınması; 1.Memleketin siyasi ve içtimai hayatında rol oynayan kimselerin resimleri; 2.Tasvir edilen kimselerin iştirak ettiği geçit resmi veya resmî tören yahut genel toplantıları gösteren resimler; 3.Günlük hadiselerin müteallik resimlere radyo ve film haberleri için şart değildir. Birinci fıkra hükmüne aykırı hareket edenler hakkında borçlar kanununun 49 uncu maddesi ile Türk ceza kanununun 197 ve 199 uncu maddelerin hükümleri uygulanır. Birinci ve ikinci fıkra hükümlerine göre yayımın caiz olduğu hallerde ve medeni kanununun 24'üncü maddenin hükmü mahfuzdur."

2. Kişinin Adı

Kişilik hakkı kapsamında kişilerin ismi de korunmaktadır. İsim bireyin özel hayatının da başlıca unsurudur. Bu sebeple özel hayata dahil olarak düşünölebilmektedir. Bu hakta korunan sadece özel isim ve soy isim değildir. Kişinin kullandığı takma ad, lakap ve e-posta⁹⁸ ismi dahi korumadan yararlanır. Burada lakap ve takma adların korunması ise sınırsız değildir. Bir kişi bu tip isimlerle tanınıyor ve biliniyor ise o haledde korunacaktır. Özellikle sosyal medyanın yaygınlaşması ile birlikte gerçek ismini kullanmayan "fenomenler" ortaya çıkmıştır. Bu kişiler bu takma isimlerle ünlü olmakta ve bu isim üzerinden kazanç elde edebilmektedirler. Bundan dolayı kişinin ismi de kişilik hakkı kapsamında korunacaktır⁹⁹.

III. İNTERNET YOLUYLA İHLAL EDİLEN KİŞİLİK HAKLARI VE İLGİLİ MAHKEME KARARLARI

TMK'nın 24. maddesi ile düzenlenen kişilik hakları sınırlı sayıda değildir. Bu sebeple zaman değıştikçe hakkın ihlal edilmesinin şekli ve unsurları da değışebilmektedir. Konumuz olan internet yolu ile kişilik hakkı ihlallerinde de bazı farklılıklar mevcuttur. Hem gerçek hem tüzel kişilere karşı işlenebilen bu ihlal maddi bütünlüğe karşı işlenememektedir. İnternetin doğası gereği kişilerin maddi varlıklarına doğrudan zarar vermek mümkün değildir. Ancak dolaylı olarak bu da mümkün olabilir¹⁰⁰. Manevi bütünlüğe karşı ise internet yolu ile ihlal yapılabilmektedir. Sesli ya da görüntülü bir şekilde yahut bir haber biçiminde ortaya çıkabilir. Burada ses, görüntü ya da yazı ile kişilere asılsız iftiralar atılabilir, hakaret edilebilir. Bunun yanında kişinin saygınlığını etkileyecek şeref ve haysiyet zedeleyici birtakım hareketlerde bulunulabilir¹⁰¹.

⁹⁷ AKA, s. 242-243.

⁹⁸ FIRAT, Muhammed Sabır, "Hukuk Devleti Açısından İnternette İnsan Hakkı ve Kişilik Haklarına Saldırı Sorunu", *Hacettepe Üniversitesi Hukuk Fakültesi Dergisi*, 5(2) 2015, 101-116., s. 109-110.

⁹⁹ AKA, s. 245.

¹⁰⁰ Mavi Balina Oyunu:" Mavi Balina Challenge" olarak da bilinen ve birçok ülkede oynanabildiği iddia edilen bir internet oyunudur. İddialara göre oyun 50 bölümden oluşuyor ve son bölümde oyuncunun intihar etmesi isteniyor. <http://www.wikizero.biz>. E.T: 16.04.2019.

¹⁰¹ DURAK, s. 108.

Kişilik hakları, özgür ve bağımsız bireyin varlığının en değerli kısımlarından birisidir. Bireyin içinde bulunduğu toplumda ve yakın çevresinde şerifini, itibarını ve saygınlığını zedeleyecek veya küçük düşürecek, adını lekeleyecek davranışlar kişilik haklarına saldırı olarak nitelenecektir¹⁰².

Kişilik haklarının sınırlı sayıda olmadığı ifade edildi. Ancak yukarıda da belirtildiği gibi öğretide ihlal edilen kişilik haklarının genel bir çerçevesi çizilmiştir. Öncelikle yaşama hakkı, şeref ve haysiyet, saygınlık en önde gelen kişilik haklarından. Başkaca kişinin ismi, fotoğrafı, sözü ve eseri de bu kapsamda değerlendirilmektedir.

A. Dini Değerleri Aşağılama

Diyarbakır 2. Sulh Ceza Hakimliği bir kararında dine hakaret içeren paylaşımların sosyal medya vasıtasıyla gerçekleşmesi neticesinde erişimin engellenmesi kararı vermiştir. Dini değerlerin aşağılanması ceza Kanunu bakımından suç teşkil etmektedir. Bununla birlikte bu suçun gerçekleştiği mecrada yapılan yayının devam etmesinin de engellenmesi gerekmektedir. Hakimlik kararında dini değerleri aşağılama veya hakaret gibi suçların tavsifinde 5651 Sayılı Kanun'un 8. maddesinin değil 9. maddesinin 1. fıkrasında ifade edilen kişilik hakkı ihlalinin kullanılması gerektiğini ifade etmiştir. Dolayısıyla hakimlik 5651 Sayılı Kanun'un 9. maddesinin 1. fıkrasına dayanarak erişim engelleme kararı vermiştir¹⁰³.

B. İfade Hürriyeti ve Basın Hürriyeti ile Kişilik Haklarının Çatışması Durumu

Kişilik hakları kavramının çok geniş olduğunu ve durumun gereğine göre yorumlanması gerektiğini ifade etmiştik. İnternet yoluyla kişinin şöhreti ve itibarının olumsuz bir biçimde ifade edilmesi mümkündür. Kişilik haklarının internet yoluyla ihlali durumunda erişimin engellenmesine dayanak kabul edilen 5651 sayılı kanunun 9. maddesi ile bu durumun önüne geçilebilecektir. Ancak internet yoluyla ortaya atılan her düşüncenin kişilerin şöhret ve itibarını zedeleyeceği düşünülemez, bazen bir kişi hakkında ortaya atılan iddialar bu kişinin kişilik hakkını ihlal ediyormuş gibi görünse de ifade hürriyeti kapsamında değerlendirilebilecektir. Bu sebepten dolayı ifade hürriyeti ile kişilik haklarının çatıştığı bir durumda hangi ilkelerin yol gösterici olacağını tespit etmek gerekecektir.

Anayasa Mahkemesi bir kararında ifade özgürlüğünün sınırları ile ilgili olarak şu ifadeleri kullanmıştır¹⁰⁴: “45. Öte yandan Anayasa'nın 26. maddesinin birinci fıkrası, ifade özgürlüğüne içerik bakımından bir sınırlama getirmemiştir. İfade özgürlüğü; siyasi, sanatsal, akademik veya ticari ve kanaat gibi her türlü ifadeyi düşünce açıklamaları kapsamına almaktadır. (Ergün Poyraz (2) [GK], B. No: 2013/8503, 27/10/2015, § 37; Önder Balıkçı, § 40). Bu itibarla bir İnternet sitesinde yer alan köşe yazıları ve haberlerde yer alan bilgiler başkaları açısından "değersiz" veya "yararsız" görülse bile kişilerin sübjektif değerlendirmelerinden bağımsız olarak ifade özgürlüğünün korumasındadır.”

¹⁰² Gülşehir Sulh Ceza Hakimliği, 20.07.2018., Değişik İş No: 2918/94 D. İş. Akt. **KENT**.

¹⁰³ Diyarbakır 2. Sulh Ceza Hakimliği, 23.06.2016, Değişik İş No: 2016/1796 D. İş. Akt. **KENT**.

¹⁰⁴ Anayasa Mahkemesi, 26.10.2017, Başvuru Numarası: 2014/5552 (Ali Kılık Başvurusu). § 45. <https://kararlarbilgibankasi.anayasa.gov.tr/BB/2014/5552?BasvuruNoYil=2014&BasvuruNoSayi=5552>, E.T: 15.06.2020.

Aynı kararda Anayasa Mahkemesi'nin ifade hürriyeti ile ilgili kanaati de şu şekildedir¹⁰⁵: “50. Anayasa'nın 26. maddesinin ikinci fıkrasına göre ifade özgürlüğünün sınırlandırılma nedenlerinden ve bu bağlamda basın uyması gereken görev ve sorumluluklardan biri de başkalarının şöhret veya haklarının korunmasıdır. Bireyin şeref ve itibarı, kişisel kimliğinin ve manevi bütünlüğünün bir parçasını oluşturur ve Anayasa'nın 17. maddesinin birinci fıkrasının korumasından faydalanır. (İlhan Cihaner (2), § 44). Devlet, bireyin şeref ve itibarına keyfi olarak müdahale etmemekle ve üçüncü kişilerin saldırılarını önlemekle yükümlüdür (Nilgün Halloran, § 41; Adnan Oktar (3), B. No: 2013/1123, 2/10/2013, § 33; Bekir Coşkun, § 45; Önder Balıkçı, § 44).”

Anayasa Mahkemesi IPS iletişim Vakfı başvurusu kararında¹⁰⁶ intihal yaptığının akademik olarak kanıtlanması neticesinde dönemin Milli Eğitim Bakanının internet sitesinde haber olması ve bu haberin sonrasında bakanın kişilik hakkı ihlal edildiği gerekçesi ile siteye erişim engellenmiştir. Bu engelleme kararından sonra internet yayını yapan kurum ifade özgürlüğünün ihlal edildiği gerekçesi ile Anayasa Mahkemesine başvurmuştur.

Başvurucuya göre haberin yayınlanmasında kamu yararı bulunmaktadır. Haber günceldir. Gerekçesiz olarak verilen erişimin engellenmesi kararı adil yargılanma hakkını ve ifade hürriyeti ile basın özgürlüğü hakkını ihlal etmektedir (IPS İletişim Vakfı § 18). Bakanlığın bu konudaki görüşü ise kişinin şeref ve haysiyeti ile demokratik toplumun gereklerinin dengesini sağlamak gerektiği olmuştur (IPS İletişim Vakfı § 19). Yüksek mahkeme Anayasa'nın 26. maddesinde yer alan ifade özgürlüğünün ve 28. maddesinde yer alan basın özgürlüğünün ihlal edildiği kararı verilmesi gerekir denilmiştir (IPS İletişim Vakfı § 39).

Anayasa Mahkemesine yapılan başka bir bireysel başvuruda¹⁰⁷ bir valinin halka hakaret ettiği ile ilgili bir köşe yazısının kişilik haklarını ihlal ettiği gerekçesi ile 5651 sayılı Kanunun 9. maddesine dayanarak erişimin engellenmesi kararı verilmiştir (Özgen Acar ve Diğerleri § 11-13). Bu karara karşı başvuru bir valinin halka karşı davranışlarının kamu görevi sebebi ile haber değeri olduğunu ve kişilik haklarını ihlal etmediğini iddia ederek Anayasa Mahkemesine başvurmuşlardır (Özgen Acar ve Diğerleri § 18). Mahkeme kararında bir ilin mülki idare amiri olan valinin kamusal görevi sebebi ile bilgilendirme değerine atıf yapılmıştır. Bu sebeple de yapılan haberin kamusal faydası olduğu söylenmiştir (Özgen Acar ve Diğerleri § 36). Bu sebeplerle mahkeme Anayasanın 26. maddesinde yer alan ifade özgürlüğünün ve 28. maddesinde yer alan basın özgürlüğünün ihlal edildiği kararı verilmesi gerekir denilmiştir (Özgen Acar ve Diğerleri § 41).

Bu kararların ışığında mahkemenin çatışan haklar konusunda bir takım kriterleri ortaya çıkmıştır. Bu kriterler şu şekildedir¹⁰⁸:

¹⁰⁵ Anayasa Mahkemesi, 26.10.2017, Başvuru Numarası: 2014/5552 (Ali Kıdık Başvurusu). § 50. <https://kararlarbilgibankasi.anayasa.gov.tr/BB/2014/5552?BasvuruNoYil=2014&BasvuruNoSayi=5552>, E.T: 15.06.2020.

¹⁰⁶ Anayasa Mahkemesi, 30.10.2018, Başvuru Numarası: 2015/14758 (IPS İletişim Vakfı Başvurusu). <https://www.resmigazete.gov.tr/eskiler/2018/12/20181204-6.pdf>, E.T: 20.06.2020.

¹⁰⁷ Anayasa Mahkemesi, 31.10.2018, Başvuru Numarası: 2015/15241, (Özgen Acar ve Diğerleri Başvurusu). <https://kararlarbilgibankasi.anayasa.gov.tr/Basvurular/tr/pdf/2015-15241.pdf>, E.T: 20.06.2020.

¹⁰⁸ Anayasa Mahkemesi, 19.04.2018, Başvuru Numarası: 2014/5232, (Kemal Gözler Başvurusu). § 49. <https://kararlarbilgibankasi.anayasa.gov.tr/BB/2014/5232>, E.T: 20.06.2020.

- i. Söz konusu yayının gerçek olup olmadığı
- ii. Yayında kamu yararı bulunup bulunmadığı, genel yarara ilişkin bir tartışmaya katkı sağlayıp sağlamadığı
- iii. Toplumsal ilginin varlığı ve konunun güncel olup olmadığı
- iv. Haber verilirken öze biçim arasındaki dengenin korunup korunmadığı
- v. Haber veya makalenin yayımlanma şartları
- vi. Haber veya makalenin konusu, kullanılan ifadelerin türü, yayının içeriği, şekli ve sonuçları
- vii. Habere yönelik kısıtlamaların niteliği ve kapsamı
- viii. Haberde yer alan ifadelerin kim tarafından dile getirildiği
- ix. Hedef alınan kişinin kim olduğu, ünlülük derecesi ile ilgili kişinin önceki davranışları
- x. Kamuoyu ile diğer kişilerin, kullanılan ifadeler karşısında sahip oldukları hakların ağırlığı

Mahkeme bu ilkelerden yola çıkarak kararlarını almalıdır. Bu kurallar ifade ve basın hürriyeti ile çatışan haklar bakımından değerlendirme yaparken kullanılmaktadır.

C. Kişinin Resminin Kullanılması

Bir kişinin resminin kendisinden izinsiz olarak kullanılması kişilik hakkını ihlal etmektedir. Bu kişi kendi rızasıyla resmini internete yüklemiş olsa dahi bu resmin koyulma amacı ile resmi yayınlayan kişilerin amacının farklılaştığı hallerde kişilik hakkı ihlal edilmiş olacaktır. Yargıtay bir kararında da¹⁰⁹: “Dava, davacının da resminin bulunduğu fotoğrafın davalı tarafından izinsiz olarak ticari amaçla kullanılmasından kaynaklanan manevi tazminat istemine ilişkindir. Yerel Mahkeme, davacının kişisel resmini bizzat kendisinin internet sitesine verdiği ve dolayısıyla resmin yayımlanmasına izin verdiği gerekçesiyle davayı reddetmiştir. Ancak, davaya konu resmin görüntüleme amacının davacının çocukluk çağına ve özel yaşamına dair olduğu kuşkusuz olup, mahkemenin kabulünün aksine davaya konu fotoğrafın kültürel ve tanıtım amaçlı olarak anılan sitede yayınlanmak üzere rızayla verilmiş olması, bu resmin izinsiz bir şekilde başkaları tarafından ticari amaçlı çoğaltılmasına ve kullanılmasına da izin verildiği anlamına gelmez. Bu bağlamda davalı tarafından davaya konu edilen resmin çeşitli şekillerde izinsiz olarak ticari amaçla kullanıldığı dosya kapsamıyla sabittir. Davacıya ait fotoğrafın daha önce kendisi tarafından bir web sitesinde kullanılması, kendisine ait bu fotoğraf üzerinde tasarruf hakkının sona ermesi şeklinde yorumlanamayacağı gibi... Davalı şirketin mağaza vitrininde ve işletme sahibinin kartvizitinde davacı fotoğrafının ticari nitelikli olarak kullanılması olayının da davacının kişilik haklarını zedelediğinden bahsedilemez.” ifadeleri yer almaktadır.

¹⁰⁹ Yargıtay Hukuk Genel Kurulu, E. 2012/11-392, K. 2012/593, 19.09.2012. (www.legalbank.net). E.T: 21.04.2019.

SONUÇ

Kişi hakları insanın korunmaya değer haklarının en önemlilerinden biri olarak hukuk düzenince korunmuşlardır. Yaşama hakkı, insan onuru gibi temel kavramlar özünde kişi haklarındandır. Bunların yanında kişinin şeref ve haysiyeti, adı ve görüntüsü de kişi haklarındandır. Bu sayılanların ihlali halinde insan zarar görmekte ya da zarar görme ihtimali ortaya çıkmaktadır. Onun için hem anayasal olarak hem de diğer kanunlarla kişi hakları korunmaya çalışılmıştır. Medeni Kanun’da kişilik hakları düzenlenmiş ve bu hakların ihlali durumunda ne gibi yollara başvurulacağı belirtilmiştir.

Medeni Kanun’un ortaya koyduğu kişilik hakları ve bu hakların ihlaline karşı korunma yöntemleri ile kişilik hakkına yönelik pek çok müdahale engellenmiştir. Ancak zamanın değişmesi ile birlikte kişilik haklarının ihlal edilebildiği çeşitli mecralar ortaya çıkmıştır. Bunlardan en önemlisi internettir. İnternetin yapısı gereği bu mecrada kullanılan bir veri çok hızlı yayılmakta ve denetimi zorlaşmaktadır. Bu sebeple de internet ortamında meydana gelen kişilik hakkı ihlallerinin önüne geçmek için farklı yolların denenmesi gerekmiştir. Dünyada internet bazlı ihlallerin önüne geçmek için çeşitli yöntemler uygulanmaktadır. “IP engelleme”, “alan adından engelleme”, “URL engelleme” gibi yöntemler kullanılarak internet üzerindeki belli yayınların engellenmesi mümkündür. Bu yöntemler ile kişilik hakkı ihlal edildiğinde engellemeler yapılmaktadır. Ülkemizde de 5651 sayılı Kanun ile bu tarz koruma yöntemleri yasal dayanağına kavuşmuştur.

İnternet yoluyla kişilik hakkının ihlali sıklıkla sosyal medya ve basın yoluyla gerçekteşmektedir. Sosyal medya üzerinden gizli kimliklerle insanların kişilik hakları ihlal edilmektedir. Bu ihlaller neticesinde telafisi güç zararlar da meydana gelmektedir. Yapılan kanuni düzenlemelerin amacı bu zararların ortaya çıkmasını önlemek ya da mümkün olan en az zararla telafi edilmesini sağlamaktır. Bunun dışında internette haberleşme ve paylaşım yapma özgürlüğünün elinden alınması amaç olmamalıdır. Amaç ile kullanılan araçların orantılılığı internet gibi mecralarda çok daha hassas olarak düzenlenmelidir.

Kişilik hakkı korunmaya değer bir hak olmasına rağmen mutlak bir hak olarak düzenlenmemiştir. Bu hakkın özü gereği sınırları mevcuttur. Bu sebeple de bu hakkın her durumda ve şüphede ihlal edildiğini varsaymak ve bu sebeple yaptırım uygulamak başka ihlallere neden olacaktır. Bunların başında da basın hürriyeti ve ifade hürriyeti yer almaktadır. İfade ve basın hürriyeti ile kişilik hakkı arasında denge kurma zorunluluğu vardır. Her halde kişi haklarına öncelik verilmesi sakıncalıdır. Hak ve özgürlüklerin aşınmasına sebep olmamak için çatışan haklar arasında denge mekanizmasının kurulması ve çeşitli ilkeler çerçevesinde hareket edilmesi gerekmektedir. Ancak bunlar sağlandığıında hem kişi hakları korunmuş hem de ifade ve basın hürriyeti sağlanmış olacaktır.

KAYNAKÇA

- AKA**, Beyza, “Sosyal Medyada Kişîlik Hakkı İhlalleri ve Hukuki Korunma Yolları”, **İzmir Barosu Dergisi**, Mayıs 2017, ss. 231-287.
- AKKURT**, Sinan Sami, “Kişîlik Hakkının Sosyal Medya Kullanıcıları Tarafından İhlâli Hâlinde Ortaya Çıkacak Cezaî Sorumluluğa Medenî Hukuk Bağlamında Bir Bakış”, **SÜHFD**, cilt: 25, sayı: 2, yıl: 2017, ss. 329-373.
- ANTALYA**, Gökhan; **TOPUZ**, Murat, **Medeni Hukuk**, Legal Yayınevi, 1. Baskı, İstanbul 2015.
- DOĞAN**, Murat, “İnternetteki Yayınla Kişîlik Hakkının İhlaline Karşı Durdurma Davası”, **Atatürk Üniversitesi Erzincan Hukuk Fakültesi Dergisi**, c: 7, s, 1-2, Haziran 2003, ss. 387-406.
- DOĞU**, Ali Haydar, “İnternet Ortamında Kişîlik Haklarının İhlali”, **KTU SBE Sosyal Bilimler Dergisi**, 2014 (8), ss. 323-341.
- DURAL**, Mustafa; **ÖĞÜZ** Tufan, **Türk Özel Hukuku (Kişîler Hukuku)**, Filiz Kitabevi, 17. Baskı, İstanbul 2016.
- DURAK**, Yasemin, “İnternet Yoluyla Kişîlik Haklarına Saldırı ve Hukuki Korunma”, **Selçuk Üniversitesi Hukuk Fakültesi Dergisi**, yıl: 2014, cilt: 22, sayı: 1, ss. 101-125.
- DÜLGER**, Murat, **BECENİ**, Yasin, “Türkiye’de İnternet Sitelerine Erişimin Engellenmesi Konusunda Farklı Hukuk Disiplinleri Açısından Değerlendirmeler”, **TÜSİAD**, Mart 2011, s.13.
- FIRAT**, Muhammed Sabır, “Hukuk Devleti Açısından İnternette İnsan Hakkı ve Kişîlik Haklarına Saldırı Sorunu”, **Hacettepe Üniversitesi Hukuk Fakültesi Dergisi**, 5(2) 2015, 101–116.
- GÖRKEMLİ**, Burcu, **Yargı Kararları Işığında Türk Hukuku’nda İnternet Erişiminin Engellenmesi**, Adalet Yayınları, 1. Baskı, Ankara, Eylül 2015.
- GÖZLER**, Kemal, “Kişîlik Haklarını İhlal Eden İnternet Yayınlarının Kaldırılması Usulü ve İfade Hürriyeti: 5651 Sayılı Kanun’un 9’uncu Maddesinin İfade Hürriyeti Açısından Değerlendirilmesi”, **Rona Aybay’a** Armağan, (Legal Hukuk Dergisi, Özel Sayı, Aralık 2014), Legal Hukuk Dergisi, cilt: 1, İstanbul 2014, ss. 1059-1120.
- HENKOĞLU**, Tülay, **YILMAZ**, Bülent, “İnternet Erişim Özgürlüğünün Kısıtlanması”, **Bilgi Dünyası Dergisi**, yıl: 2013, sayı: 14 (2), ss. 215-239.
- İLKİZ**, Fikret; **GÜNAYDIN**, Barış, “Kişîlik Hakları- Medyada Etik ve Yargı Kararları”, **Küresel İletişim Dergisi**, sayı: 2, güz 2006, ss. 1-15.
- İMRE**, Zahit, “Şahsiyet Haklarından Şahsın Özel Hayatının ve Gizliliklerinin Korunmasına İlişkin Meseleler”, **İstanbul Üniversitesi Hukuk Fakültesi Mecmuası**, yıl: 1974, cilt: 39, sayı: 1-4, ss. 147-168.

KARAKAYA, Süheyl, “5651 Sayılı Kanun’un 9. Maddesi ve Erişimin Engellenmesi: Koyun Postunda Kurt Hükümü”, **TBB Dergisi**, s. 137, y. 2018, ss. 97-132.

KAYA, Mine, “Telekomünikasyon Alanında Kişilik Haklarının Korunması”, **Ankara Barosu Dergisi**, yıl:68, 2010/4, ss. 279-334.

KAYA, Mine, “Sosyal Medya ve Sosyal Medyada Üçüncü Kişilerin Kişilik Haklarının İhlali”, **TBB Dergisi**, s. 119, y. 2015, ss. 277-306.

KENT, Bülent, **Türkiye’de İnternet Sitelerine Erişimin Engellenmesi**, Adalet Yayınevi, 1. Baskı, Ankara 2019.

KILIÇOĞLU, Ahmet, **Medeni Hukuk**, Turhan Kitabevi, Ankara, 2016.

KILINÇ, Doğan, “Türk Hukukunda ve Mukayeseli Hukukta İnternet Sitelerine Erişimin Engellenmesi ve İfade Hürriyeti”, **GÜHFD**, c: XIV, s:2, y: 2010, ss. 407-454.

KILINÇ, Doğan, “5651 Sayılı İnternet Ortamında Yapılan Yayınların Düzenlenmesi ve Bu Yayınlar Yoluyla İşlenen Suçlarla Mücadele Edilmesi Hakkında Kanun’un 9/A Maddesi Çerçevesinde Özel Hayatın Korunması”, **Gazi Üniversitesi Hukuk Fakültesi Dergisi**, c. XX, s: 2, yıl: 2016, ss.577-623.

SAVCI, Bahri, “Yaşam Hakkı Üzerine”, **İnsan Hakları Yıllığı**, TODAİE, sayı:1, yıl:1, 1979, ss. 17-35.

SEROZAN, Rona, “Kişilik Hakkının Korunması İle İlgili Bazı Düşünceler”, **İstanbul Üniversitesi Mukayeseli Hukuk Araştırmaları Dergisi**, yıl: 77, cilt: 11, sayı: 14, ss. 93-112.

ÖZTAN, Bilge, **Medeni Hukuk**, Turhan Kitabevi, 41. Baskı, Ankara 2016.

İNTERNET KAYNAKLARI

<https://dijilopedi.com/2019-internet-kullanimi-ve-sosyal-medya-istatistikleri/>.E.T: 16.04.2019.

<https://barandogan.av.tr/blog/ceza-hukuku/internetten-icerik-kaldirma-ve-erisimin-engellenmesi-haber-video-fotograf-silme.html>. E.T: 13.04.2019.

<https://dijilopedi.com/2019-turkiye-internet-kullanim-ve-sosyal-medya-istatistikleri/>. E.T: 16.04.2019.

<http://www.wikizero.biz>. E.T: 16.04.2019.